ปากบอกไม่ ใจบอกรัก: ความรักและความสูญเสียแบบเควียร์ในนวนิยายเรื่อง *นางเอก* ของอัญชัน

ชุติมา ประกาศวุฒิสาร[1]

บทคัดย่อ

นางเอก (2547) เป็นนวนิยายขนาดสั้นของอัญชัน ที่นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับหญิงรักหญิง แม้อัญชันจะแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ละเมิดขนบทางเพศ และตั้งคำถามกับสังคมว่าเหตุใด “ผู้ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ” จึงถูกสังคมประณามมากกว่า “ผู้ที่ละเมิดกฎศีลธรรม” อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอเรื่องราวของ “กัญญา” ตัวละครหญิงรักหญิง ผู้เขียนกลับให้ “พิม” ตัวละครหญิงสาวที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลางและยึดถือขนบรักต่างเพศเป็นผู้เล่าเรื่องของกัญญา เรื่องเล่าของพิมนำเสนอความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงว่าไม่ใช่ความรัก แต่เป็นการล่อลวง ดังที่พิมนำเสนอผู้อ่านว่า เธอถูกกัญญาใช้กลอุบายเพื่อล่วงละเมิดทางเพศ ในบทความนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีเควียร์เป็นเครื่องมือในการอ่านวิเคราะห์ตัวบท เมื่ออ่านใหม่ในแบบเควียร์ เรื่องเล่าของพิมเผยให้เห็นความย้อนแย้งของผู้เล่าในรูปของการตอบรับแบบปฏิเสธ (negation) ความพยายามของพิมที่จะหลีกหนีกัญญากลับเผยให้เห็นความผูกพันอย่างลึกซึ้งของเธอที่มีต่อกัญญา แนวคิดเรื่อง melancholy gender ของ จูดิธ บัตเลอร์ (Judith Butler) ช่วยอธิบายความย้อนแย้งในเรื่องเล่าของพิม บัตเลอร์ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางเพศถูกสร้างขึ้นจากการปฏิเสธความปรารถนาที่มีต่อเพศเดียวกัน การสูญเสียความผูกพันแบบเควียร์เป็นสิ่งที่บุคคลไม่สามารถแสดงความโศกเศร้าอาลัย เนื่องจากสังคมปิดกั้นความปรารถนาในเพศเดียวกันโดยมองสิ่งนี้ว่าไม่มีอยู่จริงตั้งแต่แรก การอ่านแบบเควียร์แสดงให้เห็นการโอบรับความสูญเสียแบบเควียร์ที่สังคมปฏิเสธ

* วันที่รับบทความ 10 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2568

[1] รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 149 15/5/2568 BE 10:23

เพื่อเผยให้เห็นพลังของความผูกพันแบบเควียร์ที่ยังคงหลอกหลอนสังคมที่ยึดถือรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐาน

คำสำคัญ: ทฤษฎีเควียร์ การนิยามอัตลักษณ์ทางเพศ การสูญเสียแบบเควียร์ หญิงรักหญิง/เลสเบี้ยน วรรณกรรมเลสเบี้ยน

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 150 15/5/2568 BE 10:23

Saying No but Meaning Yes: A Study of Queer Love and Loss in *Nang-Eke* by Anchan

Chutima Pragatwutisarn[2]

Abstract

Nang-Eke (2004), a novel by Anchan, explores the theme of female homosexuality with a seemingly sympathetic perspective on a person who challenges gender norms by expressing same-sex desire. However, in narrating the story of Kanya, a lesbian character, the novel frames her experiences through the perspective of Pim, another female character. Pim's account of Kanya portrays lesbian desire not as love, but as seduction—where Kanya is depicted as sexually violating Pim. Using queer theory as a reading method, I argue that beneath the novel's normative narrative structure lies Pim's unspoken desire for Kanya. Since love between women is framed as a forbidden desire, Kanya can only express her longing through acts of negation. Pim's denial of her attraction to Kanya, shaped by the constraints of heteronormative culture, aligns with Judith Butler's concept of melancholy gender—the notion that gender is constructed through the loss of same-sex desire, which is then internalized and disavowed. The double negation renders queer loss ungrievable. Yet, the repression of homosexuality within a heteronormative framework does not erase its presence; rather, it inscribes queerness within the psyche, leaving individuals perpetually haunted by what has been cast out. A queer reading of *Nang-Eke*,

[2] Associate Professor, Department of Comparative Literature, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 151 15/5/2568 BE 10:23

therefore, embraces loss and negation not as mere absence, but as a active force that reveals the spectral power of what is rejected, underscoring its lingering presence in the narrative.

Keywords: queer theory, melancholy gender, queer loss, lesbianism, lesbian literature

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 152 15/5/2568 BE 10:23

นางเอก (2547) เป็นนวนิยายขนาดสั้นแนวสมจริงของอัญชันนักเขียนรางวัลซีไรต์ นวนิยายนำเสนอเรื่องราวของตัวละครเลสเบี้ยนคือ “กัญญา” ผ่านผู้เล่าเรื่องคือ “พิม” เรื่องราวของพิมเป็นการย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต นับตั้งแต่พิมพบกับกัญญาครั้งแรกเมื่อเธอสมัครงานในบริษัทเพชรแห่งหนึ่ง กัญญารับพิมและทิพย์เพื่อนร่วมงานอีกคนเข้ามาทำงานในแผนกของเธอ ทั้งพิมและทิพย์ต่างชื่นชอบในตัวกัญญาซึ่งเป็นหญิงเก่งที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องเพชรและเป็นเจ้านายที่เอาใจใส่ดูแลลูกน้องเป็นอย่างดี อย่างไรก็ดี พิมพบว่า กัญญาเริ่มเปลี่ยนไปเป็นคนละคน จนทำให้พิมรู้สึกหวาดกลัว กัญญายังวางแผนล่อลวงพิมโดยใช้เพชรเป็นเครื่องมือ เมื่อพิมหลงติดกับโดยหยิบเพชรที่ตกบนพื้นมาเก็บไว้กับตัว กัญญาจึงฉวยโอกาสนี้เป็นข้ออ้างในการล่วงละเมิดทางเพศเธอการค้นพบความจริงว่ากัญญาเป็นผู้มีใจฝักใฝ่ในเพศเดียวกัน สร้างความตื่นตระหนกและหวาดกลัวให้กับพิม พิมพยายามกอบกู้ตัวตนให้กลับมามีชีวิตที่เป็น “ปกติ” ด้วยการหันไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย และพยายามหลีกหนีจากกัญญาที่ยังคงตามมาคุกคามตัวเธอ

ใน “คำนำผู้เขียน” อัญชันกล่าวถึงแรงบันดาลใจในการเขียนนวนิยายขนาดสั้นเรื่องนี้ว่า เป็น “เพราะผู้เขียนเคยเข้าไปพบเห็น เข้าไปรับรู้ความเป็นไปของบุคคลผู้ถือว่ากระทำผิดกฎธรรมชาติ จนเกิดข้อสงสัยขึ้นมาว่า ระหว่างผู้ละเมิดกฎธรรมชาติ กับผู้ละเมิดกฎศีลธรรม เหตุใดคนทั่วไปจึงเห็นว่า บุคคลประเภทแรก ก่อความผิดที่หนักกว่า ข้อนี้จึงได้กลายเป็นแรงให้ผู้เขียนเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา” (อัญชัน, 2547: “คำนำผู้เขียน”) ผู้เขียนแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ปรารถนาในเพศเดียวกัน และต้องการให้ความยุติธรรมกับคนกลุ่มนี้ที่ถูกสังคมประณามว่ากระทำความผิด เพียงเพราะคนเหล่านี้ “ละเมิดกฎธรรมชาติ” แม้อัญชันจะตั้งใจนำเสนอเรื่องราวของผู้ฝักใฝ่ในเพศเดียวกันให้ผู้อ่านรับทราบ แต่ผู้เขียนกลับให้เรื่องราวของ “กัญญา” ตัวละครเลสเบี้ยนนำเสนอโดย “พิม” ตัวละครหญิงสาวชนชั้นกลางที่ได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดีภายใต้ขนบรักต่างเพศ การค้นพบว่ากัญญาเป็นผู้ที่ฝักใฝ่ในเพศเดียวกัน พร้อมทั้งการค้นพบความปรารถนาแบบหญิงรักหญิงของตนเอง สร้างความตื่นตระหนกและความหวาด

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 153 15/5/2568 BE 10:23

กลัวให้กับพิม การนำเสนอภาพของกัญญาผ่านสายตาของพิมจึงแยกไม่ออกจากความต้องการพิมในการปฏิเสธกัญญาและการหวนคืนสู่ขนบทางเพศที่สังคมยอมรับ ภาพของกัญญาที่ปรากฏในเรื่องเล่าของพิมจึงเป็นภาพของผู้ล่อลวง ขณะที่พิมนำเสนอตนเองว่า เป็นเหยื่อผู้บริสุทธิ์และถูกล่วงละเมิดโดยผู้ที่ฝักใฝ่ในเพศเดียวกันอย่างกัญญา

การศึกษาวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความปรารถนาในเพศเดียวกันมักมุ่งเน้นการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของเพศที่สามตามที่ตัวบทนำเสนอ[3] โดยไม่ให้ความสำคัญกับวิธีการอ่านมากนัก เนื่องจากอัญชันผู้เขียนให้ตัวละครพิมซึ่งเป็นผู้เล่าเรียกขานผู้อ่านโดยตรง ดังเห็นได้จากสรรพนาม “ฉัน” ที่พิมใช้เรียกตนเอง และ “คุณ” ที่พิมใช้เรียกผู้อ่าน ประเด็นที่น่าสนใจในนวนิยายเรื่องนี้คือ ผู้อ่านจะอ่านเรื่องเล่าของพิมอย่างไร ในการปรับเปลี่ยนจุดสนใจจากเนื้อหาที่นำเสนอมาสู่วิธีการอ่าน ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่า หากตีความเรื่องเล่าของพิมตามกรอบของขนบรักต่างเพศ เรื่องที่พิมเล่าเผยให้เห็นอันตรายที่อาจเกิดกับหญิงสาวอันเนื่องมาจากภัยคุกคามจากเลสเบี้ยน นักทฤษฎีเควียร์ศึกษาชี้ให้เห็นว่า “เควียร์” ไม่เป็นเพียงคำที่สังคมรักต่างเพศใช้เรียกบุคคลที่ละเมิดขนบทางเพศเท่านั้น เควียร์ยังหมายถึงมุมมองในการอ่าน[4] การอ่านแบบเควียร์เป็นวิธีการตีความที่มุ่งเน้นการตั้งคำถามกับบรรทัดฐานทางเพศที่กำหนดให้บุคคลเป็น “ชาย” หรือ “หญิง” การหันมาโอบรับสิ่งที่สังคมปฏิเสธ (negativity) ในการอ่านแบบเควียร์แสดงให้เห็นบทบาทของสิ่งที่สังคมมองว่า “ไม่มีจริง” ในการนิยามอัตลักษณ์ที่สังคมให้การยอมรับ เรื่องเล่าของพิมเมื่ออ่านจากมุมมองแบบเควียร์เผยให้เห็นความย้อนแย้งของพิมที่มีต่อกัญญา การปฏิเสธความสัมพันธ์กับกัญญาในโลกภายนอกกลับทำให้ความผูกพันกับกัญญาภายในใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความย้อน

[3] ดังเห็นได้จากการศึกษาที่เน้นการนำเสนอภาพลักษณ์ กระบวนการสร้างภาพ และลักษณะเด่นของกลุ่มรักเพศเดียวกันที่ปรากฏในสื่อต่างๆ เช่น วรรณกรรม และภาพยนตร์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของกลุ่มรักเพศเดียวกันจากเชิงลบเป็นเชิงบวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น

[4] ดู Terry Castle’s *The Apparitional Lesbian* (1993), Harry M. Benshoff’s “The Monster and the Homosexual” และ Bonnie Zimmerman’s “Daughters of Darkness: The Lesbian Vampire on Film” ใน *The Dread of Difference: Gender and the Horror Film* (2005)

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 154 15/5/2568 BE 10:23

แย้งที่เกิดขึ้นไม่เพียงสะท้อนให้เห็นว่า หญิงรักหญิงหรือเลสเบี้ยนเป็นความสัมพันธ์ที่ตัดไม่ขาด ลืมไม่ลง หากยังเผยให้เห็นถึงความเปราะบางของกฎเกณฑ์ที่พยายามควบคุมสมาชิกให้อยู่ภายใต้บรรทัดฐานรักต่างเพศ ดังนั้น เรื่องเล่าของพิมจึงลงเอยในลักษณะปลายเปิด ซึ่งผู้เล่ายังคงเผชิญกับการหลอกหลอนจากความปรารถนาในเพศเดียวกัน จนทำให้เธอไม่อาจมองโลกในแบบเดิมได้อีกต่อไป

เลสเบี้ยนกับการสูญเสียที่ยังคงอาลัยอาวรณ์

แนวคิดสำคัญที่ช่วยอธิบายความปรารถนาในเพศเดียวกันที่ปรากฏในเรื่องเล่าของพิมคือ melancholy gender และ queer spectrality ในงานเขียนชิ้นสำคัญเรื่อง *Bodies That Matter* (1993) จูดิธ บัตเลอร์ (Judith Butler) ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์ชาย-หญิงเกิดจากกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศซึ่งเป็นกระบวนการที่ทั้งกระตุ้นและควบคุมความปรารถนาทางเพศไปพร้อมกัน กล่าวคือ สังคมกำหนดให้เราปรารถนาในเพศตรงข้ามและปฏิเสธความปรารถนาที่มีต่อเพศเดียวกัน เพื่อนิยามตนเองว่าเป็นชายหรือหญิง อัตลักษณ์ทางเพศจึงไม่ได้เกิดขึ้นตามอำเภอใจ แต่เป็นผลจากข้อบังคับของสังคมที่กำหนดความปรารถนาของปัจเจก และบทลงโทษหากฝ่าฝืนข้อบังคับดังกล่าว บัตเลอร์อ่านฉาก castration ของฟรอยด์ เพื่อชี้ให้เห็นว่า การสวมบทบาททางเพศที่สังคมยอมรับเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของสังคมที่มีบทลงโทษ หากบุคคลไม่ทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ ดังที่เธอกล่าวว่า “Castration is the figure for punishment, the fear of castration motivating the assumption of the masculine sex, the fear of not being castrated motivating the assumption of the feminine.” (Butler, 1993: 96) นอกจากนี้ บัตเลอร์ยังชี้ให้เห็นว่า การนิยามอัตลักษณ์ชาย-หญิงเกิดขึ้นพร้อมกับการสร้างความเป็นอื่น บัตเลอร์เรียกอัตลักษณ์ส่วนเกินที่ถูกขจัดออกจากการกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชาย-หญิงนี้ว่า “figures of abject homosexuality” (Butler, 1993: 96)

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 155 15/5/2568 BE 10:23

ในการนำแนวคิดเรื่อง abject ของ จูเลีย คริสเตวา (Julia Kristeva)[5] มาใช้อธิบายความปรารถนาต่อเพศเดียวกัน (homosexuality) บัตเลอร์ชี้ให้เห็นว่า ตัวตนของเรามีความคลุมเครือ และเรามีศักยภาพที่จะเป็นอื่นได้ทุกเมื่อ หากไม่มีกฎข้อบังคับของสังคมคอยเหนี่ยวรั้งไว้ การขจัดความปรารถนาในเพศเดียวกันออกไปเป็นเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์ที่เป็นเอกภาพ ปราศจากความคลุมเครือ เช่นเดียวกับ abject ความปรารถนาในเพศเดียวกันที่เราขจัดออกไปนั้นไม่ใช่สิ่งแปลกปลอมจากภายนอกและแยกขาดจากตัวเรา บัตเลอร์อธิบายว่า ความเป็นอื่นที่เราขจัดออกไปนั้นจำเป็นต่อการนิยามอัตลักษณ์ของเรา ความเป็นอื่นจึงคอยติดตามหลอกหลอนตัวเรา แม้จะมีเส้นแบ่งกั้นระหว่างเรากับสิ่งที่เป็นอื่นก็ตาม

ดังนั้น อัตลักษณ์ชาย-หญิงจึงสร้างขึ้นจากความสูญเสีย ใน “Melancholy Gender/ Refused Identification” (1997) บัตเลอร์นำเอาแนวคิดของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เรื่องความโศกเศร้าจากการสูญเสียมาอธิบายกระบวนการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศ ฟรอยด์แบ่งการตอบสนองต่อความสูญเสียออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ mourning และ melancholia ฟรอยด์อธิบายว่า mourning เป็นกระบวนการจัดการกับความสูญเสีย ด้วยการปลดปล่อยตนเองจากสิ่งอันเป็นที่รัก ซึ่งอาจเป็นบุคคล วัตถุสิ่งของ หรืออุดมการณ์ โดยการแทนที่สิ่งอันเป็นที่รักนั้นด้วยสิ่งอื่น การปลดปล่อยตนเองจากสิ่งอันเป็นที่รักเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งเราสามารถยอมรับการสูญเสียที่เกิดขึ้นด้วยสิ่งใหม่ที่มาทดแทน ขณะที่ melancholia หมายถึงการไว้ทุกข์ที่ต่อเนื่องไม่มีวันจบสิ้น อันเนื่องมาจากการที่เราไม่สามารถปลดปล่อยตนเองจากสิ่งอันเป็นที่รัก สิ่งอันเป็นที่รักจึงยังคงติดตามตัวเราไปตลอดเวลา ดังที่ เดวิด เอ็ง (David Eng) และชินฮี ฮัน (Shinhee Han) สรุปแนวคิด melancholia ของฟรอยด์ว่า “In other words, the melancholic cannot ‘get over’ this loss—cannot work out this loss in order to invest in new objects.” (2000: 671) ใน “Melancholy Gender/ Refused Identification” บัตเลอร์ไม่เพียงแต่ตั้งคำถาม

[5] ดูแนวคิดนี้เพิ่มเติมใน Julia Kristeva (1982), *Powers of Horror: An Essay on Abjection*, translated by Roudiez, L., New York: Columbia University Press.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 156 15/5/2568 BE 10:23

กับแนวคิดของฟรอยด์เรื่อง “successful mourning” ว่า เราสามารถปล่อยวางจากสิ่งอันเป็นที่รักและแทนที่เสียไปด้วยสิ่งใหม่ได้จริงหรือ หากยังใช้แนวคิดเรื่อง melancholia ของฟรอยด์มาอธิบายความสูญเสียและความโศกเศร้าของเควียร์อีกด้วย

บัตเลอร์ชี้ให้เห็นว่า การสูญเสียอันเนื่องมาจากการปฏิเสธความผูกพันแบบเควียร์ (queer loss) เป็นเงื่อนไขในการสร้างอัตลักษณ์ชาย-หญิงที่สังคมให้การยอมรับ แม้จะมีการสูญเสียเกิดขึ้น แต่สังคมปฏิเสธการสูญเสียดังกล่าวด้วยการปฏิเสธความผูกพันระหว่างเรากับคนรักที่เป็นเพศเดียวกัน บัตเลอร์อธิบายคำสั่งห้ามนี้ว่าอยู่ในรูปของการปฏิเสธซ้อนปฏิเสธคือ การไม่รักและไม่อาลัย ดังที่บัตเลอร์กล่าวว่า “the double disavowal of ‘I never loved her, and I never lost her,’ uttered by a woman; the ‘I never loved him, I never lost him,’ uttered by a man.” (Butler, 1997: 138) การปฏิเสธความผูกพันแบบเควียร์เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำซ้ำๆ เพื่อตรึงความเป็นหญิงและความเป็นชายในเบ้าหลอมของรักต่างเพศ อัตลักษณ์ทางเพศที่ปรากฏขึ้นจึงดูประหนึ่งเป็นธรรมชาติ บังเกิดขึ้นเอง สมบูรณ์แบบ และไม่ได้สูญเสียอะไรไป แนวคิดเรื่อง “gender melancholy” ของบัตเลอร์ยังเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึกของปัจเจกซึ่งเป็นโลกภายใน (psychic life) กับสังคมวัฒนธรรมซึ่งเป็นโลกภายนอก (social life) บัตเลอร์พูดถึงการปฏิเสธซ้อนปฏิเสธที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมที่ปิดกั้นความปรารถนาในเพศเดียวตั้งแต่แรกเริ่ม หรือที่เธอเรียกว่า “culture of gender melancholy” (Butler, 1997: 140) การปิดกั้นของสังคมทำให้เรากลับไปมองความปรารถนานี้ว่า ไม่มีอยู่จริง ไม่เคยเกิดขึ้น และหากเกิดขึ้น ก็จะดำรงอยู่ภายใต้การปฏิเสธไม่ยอมรับของสังคม เลสเบี้ยนจึงไม่ถูกนับว่ามีตัวตน ดังที่บัตเลอร์พูดถึงการปิดกั้นความปรารถนาในเพศเดียวกันนี้ว่า “If this love is from the start out of the question, then it cannot happen, and if it does, it certainly did not. If it does, it happens only under the official sign of its prohibition and disavowal.” (Butler, 1997: 139) ดังนั้น การสูญเสียความผูกพันแบบเควียร์ (queer loss) ในสังคมรักต่างเพศจึงเป็นการ

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 157 15/5/2568 BE 10:23

สูญเสียที่ถูกบังคับห้ามมิให้แสดงการไว้อาลัย (ungrievable loss) เพราะสังคมมองความปรารถนาในเพศเดียวกันว่าไม่มีจริงตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตาม แม้ภายนอกจะดูประหนึ่งว่าไม่มีการสูญเสียเกิดขึ้น แต่ภายในกลับพบว่า เราไม่อาจลืมและแทนที่สิ่งที่หายไปด้วยสิ่งใหม่ การปฏิเสธการไว้อาลัยให้กับการสูญเสียสิ่งอันเป็นที่รักกลับทำให้สิ่งนั้นหวนกลับคืนสู่ภายในและหลอมรวมกับตัวตนของเรา ซึ่งฟรอยด์เรียกกระบวนการนี้ว่า “incorporation” (Butler, 1997: 139) ดังนั้น การสูญเสียเควียร์ในแบบ melancholia จึงแสดงออกผ่านอารมณ์ความรู้สึกผูกพันอันลึกซึ้งทางจิตใจ แม้สิ่งที่เราผูกพันนั้นจะไม่ปรากฏให้เห็นก็ตาม

แนวคิดเรื่องความสูญเสียความผูกพันแบบเควียร์ (queer loss) ช่วยให้เราเข้าใจการใช้ผีเป็นอุปลักษณ์ในการนำเสนอตัวละครเลสเบี้ยนที่พบเห็นอย่างแพร่หลายในสื่อวรรณกรรมและภาพยนตร์ ใน *The Apparitional Lesbian* (1993) เทอรี แคสเซิล (Terry Castle) ตั้งข้อสังเกตว่า แม้เลสเบี้ยนจะปรากฏอยู่ตรงหน้า แต่เรากลับมองไม่เห็น ปัญหาของเลสบี้ยนในสังคมรักต่างเพศคือปัญหาเกี่ยวกับการมองเห็น ดังที่แคสเซิลตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงเป็นการยากที่จะมองเห็นเลสเบี้ยน “Why is it so difficult to see the lesbian—even when she is there, quite plainly, in front of us?” (Castle, 1993: 4) แคสเซิลตอบคำถามดังกล่าวโดยชี้ให้เห็นว่า สังคมหวาดกลัวผู้หญิงโสดที่อยู่ตามลำพังและไม่ต้องพึ่งพาเพศชาย เลสเบี้ยนไม่เพียงแต่ปฏิเสธความปรารถนาต่อเพศชาย หากยังแข่งขันกับเพศชายในการช่วงชิงหญิงสาวมาครอบครอง เนื่องจากเลสเบี้ยนท้าทายอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ สังคมจึงพยายามกำจัดคนกลุ่มนี้ด้วยการทำให้คนกลุ่มนี้ไร้ตัวตน แคสเซิลกล่าวว่า การนำเสนอภาพของเลสเบี้ยนที่ผ่านมาในวรรณกรรมแสดงให้เห็นการปฏิเสธคนกลุ่มนี้ว่าไม่มีอยู่จริง

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 158 15/5/2568 BE 10:23

The literary history of lesbianism…is first of all a history of derealization…[I]n nearly all of the art of eighteenth and nineteenth centuries, lesbianism or its possibility, can only be represented to the degree that it is simultaneously "derealized," through a blanching authorial infusion of spectral metaphors. […] One woman or the other must be a ghost, or on the way to becoming one.

(Castle, 1993: 34)

แคสเซิลเรียกวิธีการที่สังคมพยายามกำจัดหรือลบตัวตนของเลสเบี้ยนออกจากสังคมว่า เป็นการทำให้เลสเบี้ยนกลายเป็นผี (the ghosting of the lesbian) (Castle, 1993: 5) การทำให้กลายเป็นผีเป็นการปฏิเสธความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงว่า ไม่มีอยู่จริงหรือเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ในการนำเสนอความปรารถนาระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกัน นักเขียนจึงให้ตัวละครหญิงคนหนึ่งคนใดกลายเป็นผี การดำรงอยู่ของเลสเบี้ยนในสังคมรักต่างเพศจึงมีลักษณะที่แคสเซิลเรียกว่า "ghost effect" (Castle, 1993: 2) กล่าวคือ ตัวตนของเลสเบี้ยนมีลักษณะเบาหวิว พร้อมจะเลือนหาย อ่านยากหรืออ่านไม่ออก แม้จะปรากฏอยู่ตรงหน้าก็ตาม

ขณะที่อคติของสังคมทำให้เลสเบี้ยนไร้ตัวตนและมีสถานะไม่ต่างจากผี การศึกษาผีและการหลอนจากมุมมองเควียร์ (queer spectrality) ไม่เพียงแต่เผยให้เห็นอคติของสังคมต่อรักร่วมเพศเท่านั้น หากยังเผยให้เห็นอำนาจของเลสเบี้ยนและความเปราะบางของกฎเกณฑ์ข้อห้ามของสังคม ใน *Ghostly Matters* (1997) อเวรี กอร์ดอน (Avery Gordon) หันมาศึกษาสิ่งที่มองไม่เห็นแทนการศึกษาสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ กอร์ดอนชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่หายไปหรือไม่ปรากฏให้เห็นไม่ได้หมายความว่าสิ่งนั้นไม่มีอยู่ กอร์ดอนมองสิ่งที่หายไปนี้ว่า เป็น "seething presence" (Gordon, 1997: 8) แม้จะมองไม่เห็น แต่เราสามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของบางสิ่งผ่านความรู้สึกหลอน กอร์ดอนพูดถึงการแสดงตัวของผีผ่านการหลอนว่า

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 159 15/5/2568 BE 10:23

The way of the ghost is haunting, and haunting is a very particularly way of knowing what has happened or is happening. Being haunted draws as affectively, sometimes against our will and always a bet magically, into the structure of feeling of a reality we come to experience, not as cold knowledge, but as a transformative recognition.
(Gordon, 1997: 8)

เช่นเดียวกับกอร์ดอน แคสเซิลเชื่อมโยงอำนาจของเลสเบี้ยนกับการหลอน ว่า "To haunt, we find, is 'to visit often,' 'to recur constantly and spontaneously,' 'to stay around or persist,' or 'to reappear continually.' The ghost, in other words, is a paradox. Though nonexistent, it nonetheless appears." (Gordon, 1993: 46) กอร์ดอนมองผีว่า เป็น "social figure" การศึกษาคนชายขอบรวมทั้งเควียร์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไร้ตัวตนหรือมองไม่เห็นในสังคม จึงเป็นการศึกษาเรื่องผีเช่นกัน แนวคิดเรื่อง queer spectrality ที่ได้รับอิทธิพลจากนักวิชาการในกลุ่ม Hauntology โดยเฉพาะงานของกอร์ดอน ช่วยให้เรากลับไปทบทวนการสร้างภาพของเลสเบี้ยนให้เป็นผี หากผีบ่งบอกสภาวะไร้ตัวตนของเลสเบี้ยนในสังคมรักต่างเพศ การอ่านผีและการหลอนจากมุมมองเควียร์แสดงให้เห็นการโอบรับความหมายทางลบของเควียร์ (queer negativity) และการปรับเปลี่ยนความหมายของผีและการหลอนเพื่อให้อำนาจแก่เควียร์ ผีคือคนที่ตายไปแล้ว แต่หวนกลับมามีชีวิตเหมือนคนเป็น เช่นเดียวกับผี เควียร์ท้าทายแนวคิดคู่ตรงข้ามระหว่างชีวิต (the living) และความตาย (the dead) การปรากฏตัว (presence) และการหายไป (absence) การปฏิเสธเลสเบี้ยนในโลกความจริงไม่ทำให้เลสเบี้ยนหายไป แต่ทำให้เลสเบี้ยนเปลี่ยนจากตัวตนที่มองเห็นและจับต้องได้กลายมาเป็น "ผี" แม้จะมองไม่เห็นแต่เรายังคงรับรู้การมีอยู่ของเลสเบี้ยนผ่านอารมณ์ความรู้สึก เช่น การหลอน การหลอนจึงไม่เพียงแสดงให้เห็นความผูกพันอันลึกซึ้งทางใจระหว่างเรากับสิ่งที่สังคมปฏิเสธ หากยังปรับเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับผีให้กลายมาเป็นเรื่องราวความรักและความผูกพันของเลสเบี้ยนอีกด้วย

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 160 15/5/2568 BE 10:23

เรื่องเล่าของพิม: การถูกล่อลวงจากเลสเบี้ยน

นางเอก เป็นเรื่องราวของกัญญาตัวละครเลสเบี้ยน แต่อัญชันกลับให้ตัวละครพิมเป็นผู้เล่าเรื่องของกัญญา การที่ผู้เขียนให้พิมเป็นผู้เล่าเรื่องทำให้อำนาจในการตีความประสบการณ์ในอดีตเป็นของพิม พิมเปิดเรื่องของเธอในรูปของคำสารภาพ ซึ่งเป็นกลวิธีที่พิมสร้างความสนิทสนมกับผู้อ่าน

คุณที่รัก คุณอาจเคยรู้จักคนมาแล้วหลายลักษณะ ทั้งที่น่าสนใจและไม่น่าสนใจ ทั้งที่ตัดสินได้ว่าเป็นคนดีหรือไม่ดี และทั้งที่ตัดสินไม่ได้ แต่ฉันเชื่อว่าผู้ตกในลักษณะที่ฉันกำลังถ่ายทอดออกมานี้ คงมีไม่มากนัก ฉันไม่สามารถใช้คำเพียงคำเดียวอธิบายเพื่อให้คุณเข้าใจ ฉันคงทำได้แต่เพียงค่อยๆ ถ่ายทอดภาพเธอผู้นี้ออกมาทีละประโยค ทีละประโยค เพื่อให้คุณรับรู้ด้วยตัวของคุณเองเท่านั้น

(อัญชัน: 2547, 9)

การเรียกผู้อ่านว่า “คุณที่รัก” และการใช้สรรพนาม “ฉัน” เพื่อเรียกตนเองเป็นการสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างผู้เล่าและผู้อ่าน การใช้รูปแบบคำสารภาพทำให้เรื่องเล่าของพิมดูประหนึ่งเป็น “เรื่องจริง” เพราะเรื่องที่เธอเล่าเป็นเหตุการณ์ที่เธอประสบด้วยตนเอง นอกจากนี้ การนำเอาเรื่องที่เธอปกปิดเป็นความลับมาเปิดเผยให้ผู้อ่านรับทราบ ยังเป็นการแสดงความไว้วางใจของผู้เล่าที่มีต่อผู้อ่าน แม้จะอยู่ในรูปของคำสารภาพที่ดูน่าเชื่อถือและสมจริง แต่เรื่องเล่าของพิมไม่ได้มีลักษณะโปร่งใส เป็นเพียงสื่อกลางในการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของพิมไปยังผู้อ่าน เรื่องเล่าของพิมเกิดขึ้นหลังจากที่เธอพบเจอกับกัญญาและค้นพบว่า กัญญามีความปรารถนาในเพศเดียวกัน การค้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกัญญาสร้างความสับสนงุนงง ความตื่นตระหนกและหวาดกลัวให้กับพิม พิมกลับไปทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับกัญญาในอดีต เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น เรื่องเล่าเป็นจึงเป็นเครื่องมือที่พิมใช้ในการจัดการกับวิกฤติและการเยียวยาตนเอง

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 161 15/5/2568 BE 10:23

เรื่องของพิมเริ่มจากเหตุการณ์เมื่อครั้งที่เธอมาตามนัดสัมภาษณ์งานที่บริษัทค้าเพชรแห่งหนึ่ง ณ ขณะนั้นเธอเพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและออกมาเผชิญโลกภายนอกเป็นครั้งแรก พิมบรรยายความรู้สึกประหม่าและขาดความมั่นใจเมื่อเธอก้าวเข้ามาในบริษัทแห่งนี้ และพบกับกัญญาผู้นัดสัมภาษณ์เธอเป็นครั้งแรก ความแตกต่างระหว่างเธอกับกัญญาปรากฏอย่างชัดเจนในฉากนี้ พิมแสดงอาการตื่นเต้นและประหม่า "ไม่ผิดกับลูกไก่ที่เพิ่งเหยียบออกจากไข่" (อัญชัน, 2547: 13) ขณะที่กัญญาดูสงบนิ่งและมีท่าทีผ่อนคลาย เธอปฏิบัติต่อพิมเหมือนผู้ใหญ่เอ็นดูเด็ก "ชื่ออะไรเอ่ย อ้อ พิมใช่ไหม" (อัญชัน, 2547: 15) แม้พิมจะเกรงกลัวกัญญา แต่พิมรู้สึกประทับใจในบุคลิกของกัญญาตั้งแต่แรกเห็น

บุคลิกของสุภาพสตรีตรงหน้าฉัน ที่ยังติดตาฉันอยู่แม้จนทุกวันนี้ แม้จะมีสุ้มเสียงที่กันเองกับฉันเท่าไร ก็ยังเต็มไปด้วยความน่าเกรงขาม แฝงด้วยความเป็นผู้นำที่เฉียบขาด จริงจัง และค่อนข้างดุ แต่ก็ฉับไวคล่องแคล่วในขณะเดียวกัน แววตาคู่นั้นแฝงความตรงไปตรงมาอย่างไม่คร้ามใครง่ายๆ...เพียงแวบแรกที่เห็นเธอ ฉันก็บอกได้ทันทีว่า สตรีผู้นี้มีลักษณะที่เรียกกันว่า "ผู้หญิงเก่ง" อย่างครบถ้วน...แม้ว่าเธอจะดูเป็นสาวใหญ่ที่อาจมีวัยไม่ต่ำกว่า 35 ปี แต่ดวงหน้าของเธอก็งามชวนดูอยู่มาก โดยเฉพาะดวงตาดำขลับ มีน้ำหล่อรื้นจนระยิบระยับ ที่แฝงแววฉลาดทันคน จนดูลึกเหมือนจ้องลงไปในน้ำนิ่ง ที่ไม่อาจจะมองเห็นอะไรเลยนอกจากเงาของคนก้มมองเอง สะท้อนกลับขึ้นมาแทน

(อัญชัน, 2547: 15-16)

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 162 15/5/2568 BE 10:23

ภาพของกัญญาที่ปรากฏในเรื่องเล่าของพิมสอดคล้องกับภาพตามแบบฉบับ (stereotypes) ของสังคมที่มีต่อเลสเบี้ยนและหญิงสาวที่ตกเป็นเหยื่อ[6] กล่าวคือ ตัวละครเลสเบี้ยนเป็นผู้มีประสบการณ์สูง ฉลาดทันคน เป็นผู้ใหญ่ ขณะที่หญิงสาวที่ตกเป็นเหยื่อเป็นเหมือนเด็กที่ใสซื่อบริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ความอ่อนด้อยประสบการณ์ของพิมเห็นได้จากสายตาของเธอที่มองเห็นกัญญาเพียงแค่ภายนอกเท่านั้น ไม่อาจหยั่งรู้ตัวตนที่แท้จริงของกัญญาได้เลย ต่างจากสายตาอัน "คมกริบ" ของกัญญาที่สามารถเผยให้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ซุกซ่อนอยู่ภายในความใสซื่อบริสุทธิ์ของพิมทำให้กัญญาประทับใจ และตัดสินใจรับพิมเข้าทำงานในทันที

นอกจากตัวเธอแล้ว พิมพบว่า มีพนักงานหญิงอีกคนที่กัญญารับเข้าทำงานพร้อมเธอคือ ทิพย์ ทิพย์มีบุคลิกไม่ต่างไปจากพิม ทิพย์มีลักษณะเหมือนเด็กนักเรียนและเป็นคนหัวอ่อน ดังเห็นจากคำบรรยายของพิมที่กล่าวถึงทิพย์ว่า "ทิพย์มีอายุแก่กว่าฉันสามสี่ปี แต่ฉันมีความรู้สึกเหมือนทิพย์อ่อนวัยกว่าฉัน เพราะทิพย์ยังดูเป็นเด็กๆ ที่วางท่ากับใครไม่เป็น เพียงไม่กี่วันที่เราร่วมงานกัน ฉันก็รู้ว่าทิพย์เป็นคนหัวอ่อน ขี้เกรงอกเกรงใจคนเป็นที่หนึ่ง บุคลิกและการแต่งเนื้อแต่งตัวของทิพย์บอกถึงความเรียบร้อยและสมถะราวแต่งชุดนักเรียนมาโรงเรียนมากกว่าทำงาน" (อัญชัน, 2547: 22) เช่นเดียวกับพิม ทิพย์มีบุคลิกที่แตกต่างจากกัญญาอย่างสิ้นเชิง ทิพย์ดูไร้ตัวตน ขณะที่กัญญาดูโดดเด่น มีสง่าราศี "ทิพย์นั่งตัวลีบอยู่ที่โต๊ะของตัวเอง ทำท่าเหมือนพร้อมที่จะกลืนหายไปกับผนังห้องข้างหลัง [...] สายตาของคนเดินผ่านห้องเรา มักสะดุดลงแค่ตรงที่มีพี่กัญญานั่งอยู่อีกมุมหนึ่ง...มองดูเด่น ขาวสว่าง ดูมีสง่าราศีไปทั้งตัว" (อัญชัน, 2547: 23) การเปรียบเทียบข้างต้นตอกย้ำความเป็นเด็กที่ดูไร้ตัวตนและไร้อำนาจ

[6] บอนนี่ ซิมเมอร์แมน (Bonnie Zimmerman) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเลสเบี้ยนกับหญิงสาวที่ตกเป็นเหยื่อว่า "When the seducer is another woman, she must derive her power from her class position rather than her sex." (Zimmerman, 2015: 431) ซิมเมอร์แมนยกตัวอย่างวรรณกรรมเลสเบี้ยนที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยที่ครูเป็นตัวละครเลสเบี้ยนผู้ล่อลวงขณะที่นักเรียนตกเป็นเหยื่อที่บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Bonnie Zimmerman (2015), "Daughters of Darkness: The Lesbian Vampire on Film" in Grant, B. (ed.), *The Dread of Difference: Gender and the Horror Film*, Austin: University of Texas Press.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 163 15/5/2568 BE 10:23

ของทิพย์ ทั้งพิมและทิพย์จึงต่างจากผู้หญิงคนอื่นในบริษัท และทั้งคู่ “ถูกเลือก” โดยกัญญาให้เป็นผู้ช่วยในแผนกของเธอ

การปกปิดและการเปิดเผยเป็นแก่นเรื่องสำคัญของเลสเบี้ยน กัญญาสามารถปกปิดไม่ให้พิมและคนนอกล่วงรู้ความลับเกี่ยวกับความปรารถนาในเพศเดียวกันของเธอได้ นอกจากภาพลักษณ์ภายนอกที่เป็นหญิงเก่งแล้ว บทบาทที่เด่นชัดที่สุดของกัญญาคือ ผู้บริหารระดับสูงของบริษัท กัญญาเป็นหัวหน้าแผนกเพชรร่วง และมีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องเพชรเป็นอย่างดี “ทุกอย่างที่เกี่ยวกับเพชรตกอยู่ในความรับผิดชอบของเธอทั้งหมด เธอได้รับความไว้วางใจสูงสุดจากเจ้านายใหญ่ผู้เป็นเจ้าของบริษัท และได้รับความเกรงใจจากทุกคนในบริษัทนี้อีกด้วย” (อัญชัน, 2547: 24) ในฐานะหัวหน้าแผนก กัญญายึดถือเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง ดังเห็นได้จากคติพจน์ประจำใจเรื่องความสุจริตที่ปรากฏในใบประกาศเกียรติคุณที่บริษัทมอบให้แก่เธอ กัญญายังคอยตักเตือนลูกน้องให้มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่หลอกลวงผู้อื่น “เราทำงานกับเพชรพลอยต้องมีความซื่อตรง ต้องภูมิใจตนเองตรงนั้น เพราะซื่อกินไม่หมด คดกินหนเดียว เคยได้ยินกันใช่ไหม” (อัญชัน, 2547: 31) กัญญายังเป็นคนตรงไปตรงมาแบบนักเลงใจกว้าง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เธอถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเพชรให้กับลูกน้องอย่างไม่ปิดบัง กัญญาเอาใจใส่ดูแลลูกน้องเป็นอย่างดี ไม่เพียงแต่ในเรื่องการงานเท่านั้น หากยังรวมไปถึงครอบครัวอีกด้วย เมื่อทราบว่าทิพย์ขัดสนและต้องเลี้ยงดูลูกสาวตามลำพัง กัญญาให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ทิพย์ในทันที ทั้งยังให้คำปรึกษาในเรื่องจิปาถะต่างๆ แก่ทิพย์อีกด้วย กัญญาวางตัวต่างจากเจ้านายแผนกอื่นๆ ที่ชอบ “ยกตัวข่มขู่เป็นเจ้านายเพื่อแสดงบารมี” หรือ ชอบ “วางอำนาจแสดงกับลูกน้องในความปกครอง” (อัญชัน, 2547: 45) การผสมผสานบทบาทผู้นำที่เข้มงวดขณะเดียวกันก็เป็นพี่สาวที่เอื้อเฟื้อมีน้ำใจกับลูกน้อง ทำให้กัญญาได้ใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา แม้ทิพย์กับพิมจะรู้สึกหวาดกลัวและเคารพยำเกรงกัญญา แต่ทั้งคู่ก็อดที่จะชื่นชมและปลาบปลื้มกัญญาผู้เป็นเจ้านายของตนไม่ได้

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 164 15/5/2568 BE 10:23

เนื่องจากสังคมไม่มีพื้นที่ให้กับความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกัน ดังนั้น การแสดงออกถึงตัวตนและความปรารถนาของกัญญาจึงต้องกระทำอย่างแอบแฝง ตำแหน่งผู้บริหารที่ยึดมั่นในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตไม่เพียงช่วยให้กัญญาเป็นเจ้านายที่น่าเคารพนับถือเท่านั้น หากยังเป็นสิ่งที่ช่วยปิดบังอำพรางความปรารถนาของกัญญาที่มีต่อเพศเดียวกันอีกด้วย เมื่อพิมมาสัมภาษณ์งานที่บริษัทและพบกับกัญญาเป็นครั้งแรก เธอสังเกตสายตา “คมกริบ” ของกัญญาที่ตรวจตราเธออย่างเปิดเผย “ตั้งแต่ผม ใบหน้า ลำคอ ไล่มาตามแขนเรื่อยลงไปจนถึงขา” (อัญชัน, 2547: 17) เมื่อพิมเข้ามาทำงานในบริษัท กัญญายังคงใช้สายตาจับจ้องมายังตัวเธอ “ฉันแน่ใจว่าพี่กัญญากำลังส่งสายตามาจับจ้องอยู่ที่ฉัน ขณะเดินย่องเข้ามาทางด้านหลังของฉันด้วยฝีเท้าเงียบกริบ ครั้งแรกที่เกิดขึ้น ฉันนั่งตัวแข็ง พยายามเต็มที่ไม่ให้มือสั่น เพื่อไม่ให้เธอสังเกตเห็นว่า ฉันรู้ว่าเธอกำลังแอบดูฉันไปเงียบๆ” (อัญชัน, 2547: 75) และ “บางครั้งเธอก็เรียกฉันเข้าไปหาเธอ แม้ขณะกำลังสั่งงาน สายตาเธอก็ยังคอยวนเวียนอยู่ตามร่างกายฉันไม่หยุดนิ่ง” (อัญชัน, 2547: 76-77) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพิมกับกัญญาแสดงให้เห็นผ่านการมอง ขณะที่กัญญาสามารถมองเห็นพิมอย่างทะลุทะลวงผ่านสายตาอัน “คมกริบ” ความอ่อนต่อโลกและความไร้เดียงสาของพิมทำให้เธออ่านกัญญาไม่ออก พิมเข้าใจ (ผิด) ว่า กัญญากำลังทำหน้าที่เจ้านายที่เข้มงวด คอยตรวจตราลูกน้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของบริษัท ดังที่พิมพูดถึงกัญญาในเรื่องนี้ว่า “เป็นที่เลื่องลือกันทั้งบริษัทอีกเหมือนกันว่า พี่กัญญาเข้มงวดกวดขันเรื่องเพชร พอๆ กับแม่งูจงอางหวงไข่” (อัญชัน, 2547: 75) นอกจากนี้ กัญญายังขอร้องหัวหน้าแผนกไม่ให้คนแผนกอื่นมาข้องเกี่ยวกับคนของเธอ โดยอ้างเหตุผลว่า “เป็นเรื่องของความปลอดภัยในห้องเพชรที่เธอต้องกันไว้ก่อนแก้” (อัญชัน, 2547: 87) การกระทำของกัญญาทำให้เพื่อนร่วมงานแผนกอื่นแสดงท่าทีห่างเหินจากทิพย์และตัวเธอ “แทบไม่มีใครเข้ามาทักทายพูดคุยกับเราเหมือนเช่นเคย ดูเหมือนทุกคนพยายามเลี่ยงเรากันเป็นแถว” (อัญชัน, 2547: 87) พิมและทิพย์จึงมีสภาพไม่ต่างจากนักโทษ ที่ถูกกัญญาคอยคอบคุมและตรวจสอบตลอดเวลา อย่างไรก็ดี พิมมองพฤติกรรมดังกล่าวว่า เป็นเรื่องของงาน ไม่ใช่

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 165 15/5/2568 BE 10:23

เรื่องส่วนตัว ดังที่เธอพูดถึงกัญญาว่า “เป็นที่รู้กันว่า เธอหวงคนของเธอไม่ต่างกับที่เธอหวงเพชรเท่าไหร่” (อัญชัน, 2547: 87) การใช้ตำแหน่งผู้บริหารมาเป็นข้ออ้างทำให้พิมไม่สงสัยในตัวกัญญาว่า เธอกำลังแสดงความหึงหวงคนของเธอ ไม่ใช่เรื่องงานตามที่เธอกล่าวอ้าง

ความปรารถนาในเพศเดียวกันเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่อาจเอื้อนเอ่ยหรือเปล่งออกมาเป็นคำพูด อย่างไรก็ตาม การสวมบทบาทที่หลากหลายไปพร้อมกันเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยให้กัญญาได้แสดงความปรารถนาทางเพศและความเป็นตัวตนของเธอออกมา อัตลักษณ์ของกัญญาจึงมีลักษณะซ้อนทับและคลุมเครือ สร้างความงุนงงและสับสนให้กับคนภายนอกอย่างพิม ดังเห็นได้จากฉากที่กัญญาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเพชรให้แก่ลูกน้องของเธอ ในฉากนี้กัญญาไม่ได้สอนเรื่องการดูเพชรเท่านั้น หากยังใช้เพชรเป็นเครื่องมือในการวิพากษ์สังคมอีกด้วย ในทัศนะของกัญญา คติสำหรับนักดูเพชรที่ดีคือ “ต้องเห็นในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น” (อัญชัน, 2547: 32) นอกจากกัญญาจะพูดถึงการแบ่งเพชรเป็นเกรดต่างๆ ตามสี การเจียระไน และความใสของเพชรแล้ว เธอยังหวนกลับมาวิพากษ์ค่านิยมของสังคมที่คนทั่วไปมองข้ามหรือมองไม่เห็น กัญญาชี้ให้เห็นความแปลกของสังคมที่ให้ค่ากับเพชร ซึ่งเป็นเพียง “ธาตุถ่าน” ขณะที่สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น น้ำ อากาศ กลับเป็นสิ่งที่คนไม่ให้ค่า ดังที่เธอตั้งคำถามกับพิมว่า “พิม... เธอว่าโลกนี้มันแปลกหรือไม่แปลกล่ะ เธอว่าคนเราคิดสวนทางกับความเป็นจริงกันหมดหรือเปล่า เธอคิดว่าไง พี่รอคำตอบอยู่” (อัญชัน, 2547: 39) การที่จู่ๆ กัญญาหันมาตั้งคำถามกับพิม ซึ่งฟังดูไม่เกี่ยวกับเรื่องที่เธอบรรยายให้พนักงานฟังก่อนหน้านี้สร้างความประหลาดใจให้กับพิม “นี่เป็นครั้งแรกที่ฉันรู้สึกว่า เธอเป็นคนแปลกๆ อยู่ แต่ก็เป็นความแปลก ที่เป็นคนละส่วนกับความรู้สึกดีๆ ต่างๆ ซึ่งฉันได้มีให้กับเธอและเริ่มเพิ่มพูนขึ้นทุกวัน” (อัญชัน, 2547: 41) แม้พิมจะชื่นชมกัญญาในความเป็นหญิงเก่งและเป็นผู้บริหารมืออาชีพ แต่เธอดูเหมือนมีบางอย่างแฝงอยู่ในตัว ที่ทำให้เธอดู “แปลก” ต่างจากภาพลักษณ์ของกัญญาที่เธอคุ้นเคย

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 166 15/5/2568 BE 10:23

อีกสิ่งที่สร้างความงุนงงให้กับพิมคือ อาการที่กัญญาแสดงออกในวัน “ผีเข้า” ดังที่พิมบรรยายว่า “ถึงเธอจะดีออกปานนี้ แต่พี่กัญญาก็ยังเป็นปุถุชนคนหนึ่ง วันดีคืนดี เธอก็จะมีวันที่ทุกคนแอบเรียกกันลับหลังเธอว่า ‘วันผีเข้า’ เป็นวันที่เธอจะมีอารมณ์ร้ายขึ้นมาอย่างผิดปกติ และมีอย่างปุบปับ” (อัญชัน, 2547: 46) พิมยังสังเกตอีกว่า “ความโกรธเกรี้ยวของ [กัญญา] ไม่เคยเกิดจากเรื่องหยุมหยิม หรือเรื่องงานที่บกพร่อง แต่เกิดจากอารมณ์ส่วนตัวบางเรื่องที่กดไว้ในตัวเธอ” (อัญชัน, 2547: 46-47) อาการผีเข้าของกัญญาทำให้เธอเปลี่ยนไปเป็นคนละคน และเผยให้เห็นตัวตนอื่นที่แอบแฝงอยู่ในตัวตนของเธอ กัญญาได้รับการบรรเทาโดย “อ้อม” ซึ่งพิมทราบภายหลังว่า เป็นคู่รักของกัญญา ในสังคมรักต่างเพศที่ปฏิเสธความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง กัญญาไม่สามารถเปิดเผยความต้องการของตนเองผ่านทางคำพูดได้ อาการ “ผีเข้า” ของกัญญาสื่อถึงบาดแผล (trauma) อันเป็นผลมาจากการปิดกั้นหรือกดทับความปรารถนาทางเพศ อย่างไรก็ตาม บาดแผลดังกล่าวเป็นบาดแผลที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน (everyday trauma) ต่างจากบาดแผลอันเกิดจากเหตุการณ์ที่นำพาความพินาศหรือหายนะมาสู่มวลมนุษยชาติ (catastrophic trauma)[7] ดังนั้น แม้บาดแผลของกัญญาสื่อถึงความรุนแรงของสังคมที่กระทำต่อเลสเบี้ยน ในรูปของการปิดกั้นหรือการปฏิเสธความปรารถนาแบบหญิงรักหญิง แต่ความธรรมดาสามัญของบาดแผลส่งผลให้สังคมอ่านบาดแผลของกัญญาไม่ออก ดังที่พิมมองอาการผีเข้าของกัญญาว่า เป็นเพียง “ความโกรธเกรี้ยว [...] ที่บางครั้งก็เปรี้ยงปร้างขึ้นมาโดยไม่มีเหตุผล” (อัญชัน, 2547: 46) การที่สังคมมองอาการ “ผีเข้า” ของกัญญาว่าเป็นเพียงความกดดันที่ปะทุขึ้นมาชั่วขณะ ทำให้สังคมเพิกเฉยต่อบาดแผลและความรุนแรงที่ตัวละครเลสเบี้ยนยังคงประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน

[7] ดูเพิ่มเติมใน Ann Cvetkovich (2003), *An Archive of Feelings: Trauma, Sexuality, and Lesbian Public Cultures*, Durham & London: Duke University Press.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 167 15/5/2568 BE 10:23

ความเป็นเลสเบี้ยนกับความเป็นผี (Lesbian Desire as Abject Desire)

ผีหรือปีศาจเป็นอุปลักษณ์ที่สังคมใช้เรียกผู้ที่ละเมิดขนบของสังคม ที่ผ่านมาผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ครัวเรือน เมื่อสตรีเพศอย่างกัญญาเข้ามาในพื้นที่สาธารณะ ทั้งยังสวมบทบาทของเพศชายในฐานะผู้บริหาร เธอจึงละเมิดขนบทางเพศของสังคม ดังนั้น แม้กัญญาจะเป็นผู้บริหารระดับสูงที่เป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว และได้รับความไว้วางใจจากนายใหญ่ แต่คนในบริษัทกลับมองอำนาจของเธอในทางลบ ดังที่พนักงานสาวคนหนึ่งเตือนพิมกับทิพย์ว่า “ในห้องตัวมีผีรู้หรือเปล่า...ผีนังปีศาจตะเคียน...ก็ลูกพี่เธอน่ะเด้ จะมีใครเสียอีก คนทั้งบริษัทเขาเพิ่งเข้าประชุมกัน เตรียมหาสายสิญจน์มาล้อมห้องเขาไปตามๆ กันแล้ว กันไม่ให้ลูกพี่เธอโผล่เข้าไป คุณเศวตงี้ ข่าวว่าแทบจับไข้หัวโกร่นเวลาลูกพี่เธอเข้าไปแหกอกแกแต่ละหน” (อัญชัน, 2547: 93) คำว่า “ปีศาจตะเคียน” ที่ใช้เรียกกัญญาสื่อให้เห็นอำนาจทางลบของสตรีเพศที่สร้างความหวาดกลัวให้ผู้คน การที่กัญญาเป็นหญิงแต่มีอำนาจไม่ต่างจากชาย ทำให้ดูประหนึ่งว่าเธอไม่ใช่ผู้หญิงธรรมดา หากเป็นผีหรือปีศาจร้ายที่คุกคามความสงบเรียบร้อยของสังคม พนักงานสาวยังพูดถึงความน่ากลัวของกัญญาอีกว่า “...ขนาดเป็นๆ ยังแค่นี้ ตายไปจริงๆ จะเฮี้ยนแค่ไหน ถ้ากลางคืนฉันนอนๆ อยู่ ตื่นขึ้นมาเห็นลูกพี่เธอยืนจังก้าจ้องฉันอยู่ตรงปลายเตียงละก็ สงสัยฉันคงร้องซะบ้านแตก ลูกตาแกงี้ น่ากลั๊วน่ากลัวยิ่งกว่าพวกแก้วตาโบ่อีก” (อัญชัน, 2547: 93) ภาพของกัญญาที่ปรากฏตัวอยู่ปลายเตียงมีนัยของการคุกคามทางเพศ ดังนั้น ความน่ากลัวของกัญญาจึงไม่ได้มีสาเหตุมาจากการที่เธอเป็นภัยคุกคามต่ออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะเท่านั้น หากยังเป็นภัยคุกคามต่อสตรีเพศด้วยกันเองอีกด้วย

ภาพของผีหรือปีศาจร้ายไม่เพียงแต่สื่อนัยของหญิงร้ายที่ละเมิดขนบทางเพศ หากยังสื่อความหมายของเลสเบี้ยนที่คุกคามสตรีเพศอีกด้วย การเปรียบกัญญากับผีหรือปีศาจแสดงให้เห็นความหวาดกลัวของสังคมต่อการแสดงอำนาจของสตรี สังคมพยายามปฏิเสธอำนาจดังกล่าวด้วยการมองว่า อำนาจที่เธอมีนั้นไม่มีอยู่จริง หรือเป็นไปไม่ได้ ในฐานะผู้บริหารระดับสูงของบริษัท กัญญากำลัง

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 168 15/5/2568 BE 10:23

เล่นบทของเพศชายและหยิบยืมอำนาจของเพศชายมาเท่านั้น ภาพลักษณ์ของกัญญาที่ปรากฏให้เห็นจึงไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของเธอแต่อย่างใด ดังเห็นได้จากคำพูดของพนักงานชายในบริษัทที่นินทาเธอลับหลังว่า “เดี๋ยวดู ถ้าเจ้าแม่เดินผ่านมาเมื่อไหร่ ฉันจะสะกิดขอหวยให้ดู ถ้าไม่ให้ก็เอาข้าวสารซัดซะให้ร้องกรี๊ดลั่นบริษัท ถ้ายอมดีๆ นะ ก็จะล้วงปลัดขิกอันงามๆ ออกมาถวายสมนาคุณให้แทนซะเลย” (อัญชัน, 2547: 94) และ “เฮ้ย เฮ้ย เสด็จแม่เดินเลี้ยวมุมมานู่นแล้วไหนใครปากเก่งอยากถวายปลัดขิก เตรียมตัวถวายได้แล้ว เรียงคิวกันเข้ามาเลยนายวิทย์ นายตู่” (อัญชัน, 2547: 94) สังคมล้อเลียนผู้หญิงที่ต้องการทำตัวเป็นชาย เพราะมองว่าภาพลักษณ์ที่ปรากฏไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของเธอ ดังนั้นอำนาจของกัญญาจึงเสื่อมลงเมื่อพบเจอกับปลัดขิก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชายและเป็นอำนาจที่แท้จริง การอ้างถึงปลัดขิกยังแสดงให้เห็นความพยายามกำจัดหญิงร้าย (รวมทั้งเลสเบี้ยน) ด้วยการควบคุมเพศวิถีของกัญญาให้อยู่ภายใต้ขนบปิตาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการแต่งงาน การมีครอบครัว และการให้กำเนิดบุตร ดังนั้นการล้อเลียนจึงไม่เพียงแต่ทำให้สิ่งที่น่าหวาดกลัวกลายเป็นสิ่งน่าขบขัน หากยังช่วยลดทอนความหวาดวิตกของสังคมที่มีต่อการแสดงอำนาจของสตรีเพศอีกด้วย

เรื่องเล่าของพิมแสดงให้เห็นว่า เมื่อความปรารถนาในเพศเดียวกันเข้าครอบงำกัญญา ภาพลักษณ์ของกัญญาได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่พิมและทิพย์คุ้นเคย กัญญากลายมาเป็นตัวละครที่ดูลึกลับ มีความชั่วร้ายแอบแฝง และมีความน่าสะพรึงกลัว ความวิปริตผิดเพศของกัญญายังถูกนำไปเชื่อมโยงกับการละเมิดกฎศีลธรรม กัญญาวางแผนล่อลวงพิมให้มาติดกับโดยใช้เพชรเป็นเครื่องมือ พิมและทิพย์เริ่มพบเห็นเพชรปรากฏอยู่บนพื้นอย่างลึกลับ กัญญาซึ่งเคยเข้มงวดเรื่องเพชรกลับดูไม่ใส่ใจกับเรื่องนี้ เธอออกจากห้องโดยทิ้งเพชรเอาไว้ และเมื่อทิพย์นำเพชรที่เก็บได้มาคืน กัญญากลับมีท่าทีเมินเฉย “เหมือนทิพย์เอาของที่เธอไม่มีความต้องการมาให้” (อัญชัน, 2547: 89) กัญญามักหายตัวไปจากห้อง และปรากฏตัวขึ้นโดยไม่ให้พิมและทิพย์รู้ตัว ทั้งทิพย์และพิมเริ่มมีอาการขวัญผวาหวาดกลัวกัญญา ทิพย์กลัวกัญญาจนเก็บไปฝันว่า กัญญาเป็นผู้ร้ายหรือฆาตกร

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 169 15/5/2568 BE 10:23

“พอเคลิ้มๆ ก็ฝันว่าพี่กัญญามายืนจ้องทิพย์อยู่ตั้งนาน ในมือมีมีดด้วย” (อัญชัน, 2547: 96) ขณะที่พิมจินตนาการว่า เจ้านายของเธอกลายร่างเป็น “นางนาคพระโขนง” (อัญชัน, 2547: 96) ทิพย์และพิมรู้สึกว่ากำลังเผชิญกับภัยคุกคามที่ไม่รู้แน่ชัดว่าคืออะไร ทั้งคู่สัมผัสถึงความหลอนจากกัญญาซึ่งดูเหมือนกำลังจะกลายร่างเป็นผีปีศาจหรือฆาตกร ความหวาดกลัวของพิมที่มีต่อกัญญาส่งผลให้บรรยากาศของห้องทำงานเปลี่ยนไปอีกด้วย ห้วงขณะที่กัญญาหายไปไม่เพียงก่อให้เกิดความเงียบ หากยังก่อให้เกิดความรู้สึกหลอนขึ้นกับพิม พิมบรรยายบรรยากาศของห้องทำงานช่วงที่กัญญาหายไปว่า

ฉันต่อสู้ตัวเองเต็มที่ไม่ให้หันหลังเหลียวไปสำรวจรอบๆ กลัวว่าสายตาฉันจะไปปะทะเข้ากับสายตาพรรค์นั้นของพี่กัญญาที่อาจกำลังแอบมองดูเราออกมาจากร่องรู หรือจากซอกมุมลับตรงไหนสักที่ ที่เธออาจเจาะไว้ทั่วห้อง ใครจะรู้ ฉันเองก็ชักจะเชื่อๆ ว่า บางทีคนเช่นเธอนอกจากแหกอกเราได้แล้ว ก็อาจจะล่องหนหายตัวได้ และตอนนี้อาจมายืนชิดเรา จนลมหายใจของเธอแทบจะเป่ารดต้นคอ หรือตอนนี้อาจเอื้อมมือเข้ามาจะบีบคอเราอยู่รอมร่อแล้วก็ได้ โดยที่เรามองไม่เห็น

(อัญชัน, 2547: 97)

แม้จะไม่ปรากฏตัวให้เห็น แต่พิมสามารถสัมผัสถึงการมีอยู่ของกัญญาผ่านความรู้สึกที่ถูกจับจ้อง ผ่านสัมผัสของลมหายใจที่เป่ารดต้นคอ ความรู้สึกของการมีอยู่แต่เหมือนไม่มี (presence in absence) ทำให้กัญญามีสถานะไม่ต่างจากผี ความรู้สึกหลอนยังปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศลึกลับน่าสะพรึงกลัวเหมือนวรรณกรรมโกธิค ทั้งพิมและทิพย์มีสภาพเหมือนถูกคุมขังอยู่ภายใต้การจับจ้องของกัญญาตลอดเวลา แม้ทั้งคู่จะมองไม่เห็นตัวของกัญญาก็ตาม[8] คำบรรยายข้างต้นยังคล้ายคลึงกับสิ่งที่แคสเซิลเรียกว่า “ghost effect”

[8] คำบรรยายสถานที่คล้ายคลึงกับแนวคิด Panopticon ของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ฟูโกต์กล่าวว่า Panopticon เป็นตัวอย่างของการจัดระเบียบพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับอำนาจสมัยใหม่ หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า “disciplinary power” โดยที่ผู้คุมซึ่งอยู่บนหอคอยสามารถมองเห็นนักโทษในห้องขัง ขณะที่นักโทษกลับมองไม่เห็นตัวตนของผู้คุมบนหอคอย ดูเพิ่มเติมใน Michel Foucault (1995), *Discipline and Punish: The Birth of the Prison,* New York: Vintage Books.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 170 15/5/2568 BE 10:23

ของตัวละครเลสเบี้ยน การปฏิเสธความปรารถนาในเพศเดียวกันในสังคมรักต่างเพศส่งผลให้กลุ่มรักเพศเดียวกันมีสถานะไร้ตัวตนในสังคม แม้จะปรากฏอยู่ตรงหน้า แต่สังคมกลับมองไม่เห็นตัวตนของเธอ ความเป็นเลสเบี้ยนจึงเป็นสิ่งที่พิมสัมผัสรับรู้ผ่านทางความรู้สึก แม้สิ่งนี้จะไม่ปรากฏให้เห็นหรือแสดงออกอย่างเปิดเผยก็ตาม

แนวคิดเรื่อง uncanny ของฟรอยด์ช่วยอธิบายความรู้สึกประหวั่นพรั่นพรึงของพิมที่มีต่อกัญญา uncanny เป็นคำที่ฟรอยด์ใช้เรียกความรู้สึกน่าสะพรึงกลัว อย่างไรก็ดี ฟรอยด์ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่หวาดกลัวนั้นเป็นสิ่งที่เราคุ้นเคยเป็นอย่างดีมาก่อน uncanny ยังหมายถึงการหวนกลับมาของสิ่งที่ถูกกดทับ uncanny เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่ถูกปกปิดไว้เล็ดลอดจากการกดทับและปรากฏออกมาให้เห็น การปรากฏขึ้นของ uncanny ยังปรับเปลี่ยนสิ่งที่เราคุ้นเคยให้กลายเป็นสิ่งแปลกปลอม แนวคิด uncanny เมื่อนำมาใช้กับเควียร์ช่วยอธิบายความเป็นอื่นที่แฝงเร้นในตัวตน ความเป็นชายและความเป็นหญิงจึงไม่ได้ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกภาพ ปราศจากความคลุมเครือ ตัวตนมีลักษณะซ้อนทับ (double) ตัวอย่างที่ฟรอยด์หยิบยกมาอธิบายแนวคิด uncanny ได้แก่ ตัวละคร Dr. Jekyll และ Mr. Hyde ที่กลางวันเป็นหมอ แต่กลางคืนแปลงร่างเป็นฆาตกร[9] ความน่าสะพรึงกลัวหรือความรู้สึก uncanny เกิดจากการค้นพบว่า ทั้งหมอและฆาตกรอยู่ภายในคนคนเดียวกัน แนวคิด uncanny ของฟรอยด์ช่วยอธิบายความรู้สึกประหวั่นพรั่นพรึงของพิมที่มีต่อกัญญา อันเนื่องมาจากการเห็นตัวละครกัญญาเปลี่ยนไปจากเดิม เหมือนเป็นกัญญาที่เธอไม่รู้จัก ภาพของกัญญาที่พิมพบเธอครั้งแรกคือผู้หญิงที่โดดเด่น มีราศีจับ แลดูสว่างไสว มาบัดนี้เธอกลับหายตัวไปอย่างลึกลับ ดูมีลับลมคมใน เหมือนมีจุดประสงค์ร้ายแอบแฝงอยู่ก่อนหน้านี้กัญญา “เข้มงวดกวดขันเรื่องเพชรพอๆ กับแม่งูจงอางหวงไข่” (อัญชัน, 2547: 75) มาบัดนี้พิมเชื่อว่า กัญญาอยู่เบื้องหลังการปรากฏตัวของเพชรที่ร่วงบนพื้น ความเปลี่ยนแปลงของกัญญาเกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกของพิม

[9] ดูคำอธิบายแนวคิดเรื่อง uncanny ของฟรอยด์ ใน Nicholas Royle (2003), *The Uncanny,* Manchester: Manchester University Press.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 171 15/5/2568 BE 10:23

ที่เปลี่ยนไปด้วย เธอรู้สึกหวาดกลัวและเริ่มเห็นกัญญาว่าไม่ต่างจากผีหรือปีศาจร้าย การเห็นเป็นผีหมายถึงการพบความเป็นอื่นที่ซ่อนเร้นในตัวกัญญา ฟรอยด์ชี้ให้เห็นว่า uncanny เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่ควรปกปิดไว้กลับเปิดเผยให้เห็น เช่นเดียวกับ uncanny การปะทุขึ้นมาของอารมณ์ที่ควรปกปิดไว้ไม่เพียงแต่สร้างความสะพรึงกลัวให้กับพิม หากทำให้ภาพของกัญญาที่พิมคุ้นเคย ดูลึกลับ น่ากลัว เหมือนไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของเธอ

การเชื่อมโยงความเป็นเลสเบี้ยนกับความเป็นผีปรากฏอย่างเด่นชัดในฉากที่กัญญาล่วงละเมิดทางเพศพิม กลวิธีการเล่าเรื่องของพิมเปลี่ยนจากแนวสมจริงมาเป็นแนวโกธิค[10] ดังเห็นได้จากห้องทำงานเริ่มมืดสลัว มีบรรยากาศขมุกขมัว ภาพของกัญญาที่พิมเห็นเป็นเพียงเงาอันรางเลือน ตัวตนที่เป็นเนื้อหนังมังสาของกัญญาเริ่มพร่าเลือน เหลือเพียงลูกตาที่สื่อถึงความปรารถนาอันเร่าร้อนและไม่ถูกบดบังด้วยความมืด หากก่อนหน้านี้พิมนำเสนอภาพของกัญญาที่ดูโดดเด่น มีสง่าราศี ท่ามกลางแสงแดดที่สาดส่องมายังห้องทำงานของเธอ การเปลี่ยนบรรยากาศจากแนวสมจริงมาเป็นแนวโกธิคแฟนตาซีสื่อให้เห็นความน่าสะพรึงกลัวของความปรารถนาแบบรักเพศเดียวกัน เมื่อกัญญาเปิดเผยตัวตนของเธอให้พิมรับรู้ นอกจากนี้ พิมนำเสนอภาพของกัญญาว่าไม่ต่างปีศาจแวมไพร์

ลมหายใจของเธอรุนแรงออกมาจากลำคอเป็นระยะ ขณะปากเคล้นดูดนัวเนียๆ อยู่ที่พวงเนื้อกลางอกคู่นั้นของฉัน เธอใช้ปากฟันของเธอราวกับจะเคี้ยวมันเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยลงไปในคอเสียให้อิ่ม ฉันไม่มีเรี่ยวแรงเหลือ ได้แต่ยกมือขึ้นปิดหน้าปิดตา หน้ามืดวาบหวิวเหมือนกำลังจะเป็นลม ขณะที่รับรู้ไปครึ่งๆ กลางๆ ว่า เธอกำลังเริ่มทำอะไรลงไปในร่างกายของฉันอยู่ ด้วยอาการดุดันกับนิ้วลุ่นๆ ของเธอ [...] ฉันเอามือป้ายน้ำตา ร้องไห้ออกมาเหมือนเด็กๆ ทั้งอัปยศอดสู ทั้งอับอาย อย่างไม่มีอะไรจะเปรียบ ยิ่งมองไปเห็นนิ้วนางของพี่กัญญา ชุ่มไปด้วยคราบเลือดแดงๆ เปื้อนลงมาถึงโคนนิ้ว ฉันก็ยิ่งตกใจจนแทบไม่มีขวัญ

(อัญชัน, 2547: 121)

[10] ดูการเชื่อมโยงความเป็นเลสเบี้ยนกับวรรณกรรมกอธิก ใน Paulina Palmer (1999), *Lesbian Gothic: Genre, Transformation, Transgression*, London and New York: Cassell.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 172 15/5/2568 BE 10:23

คำอธิบายข้างต้นสื่อให้เห็นความปรารถนาในเพศเดียวกันที่แสดงออกในรูปของความรุนแรง มีลักษณะไม่ต่างจากการดูดเลือดเหยื่อของแวมไพร์ แม้คำบรรยายข้างต้นจะไม่ได้พูดถึงการฝังเขี้ยวลงที่คอของเหยื่อโดยตรง แต่นิ้วมือของพี่กัญญาเป็นเสมือนเขี้ยว และเลือดที่เปื้อนติดมากับนิ้วมือทำให้ผู้อ่านนึกถึงเลือดที่เกิดจากคมเขี้ยวของแวมไพร์ บอนนี่ ซิมเมอแมน (Bonnie Zimmerman) ชี้ให้เห็นว่า การใช้แวมไพร์ในการนำเสนอตัวละครเลสเบี้ยนเป็นแฟนตาซีรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนความหวาดกลัวของสังคมชายเป็นใหญ่ที่มีต่อความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง เนื่องจากสังคมมองความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงว่าเป็นภัยคุกคามต่ออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ดังนั้น ภาพของเลสเบี้ยนที่สื่อนำเสนอจึงแสดงออกในทางลบ ดังที่ซิมเมอร์แมนกล่าวว่า “Lesbianism—love between women—must be vampirism; elements of violence, compulsion, hypnosis, paralysis, and the supernatural must be present. One woman must be a vampire, draining the life of the other woman, yet holding her in a bond stronger than a grave.” (Zimmerman, 2004: 74) ใน *นางเอก* การเชื่อมโยงเลสเบี้ยนกับแวมไพร์ตอกย้ำอคติของสังคมที่มองกลุ่มรักเพศเดียวกันว่า เป็นพวกที่มีอารมณ์รุนแรง มีความวิปริตผิดธรรมชาติ และมีความต้องการทางเพศสูงถึงขนาดต้องการกลืนกินคนรักของตน นอกจากนี้ เรื่องเล่าของพิมที่บรรยายความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับกัญญาในรูปแบบของผู้ล่ากับเหยื่อ ยังเผยให้เห็นภัยคุกคามของเลสเบี้ยนที่มีต่อหญิงสาวที่บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ดังนั้น ฉากข้างต้นไม่เพียงแต่ทำให้ความปรารถนาแบบหญิงรักหญิงเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัว หากยังกระตุ้นความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจของผู้อ่านที่มีต่อพิม หญิงสาวบริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของตัวละครเลสเบี้ยนอย่างกัญญา

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 173 15/5/2568 BE 10:23

เลสเบี้ยน: ความสัมพันธ์ที่ตัดไม่ขาด ลืมไม่ลง

การค้นพบตัวตนที่แท้จริงของกัญญาทำให้พิมกลับมาอ่านทบทวนพฤติกรรมของกัญญาที่ก่อนหน้านี้เธอไม่เข้าใจและมองว่าแปลก ไร้เหตุผล “ภาพต่างๆ ในชีวิตที่ทำงานตั้งแต่เริ่มแรกที่แย่งกันผุดขึ้นมาจนไม่ทัน เสมือนมันคือชิ้นส่วนชิ้นเล็กชิ้นน้อยของภาพต่อจิ๊กซอว์ ที่ถูกเทพรวดๆ ออกจากกล่องลงมากระจัดกระจายบนพื้น วางไว้ให้ฉันค่อยๆ นำมาเรียงปะติดปะต่อกันให้ครบเป็นภาพ จนเริ่มทำความเข้าใจว่าอะไรคืออะไร” (อัญชัน, 2547: 129) การปะติดปะต่อภาพในอดีตขึ้นมาใหม่ช่วยให้พิมเข้าใจพฤติกรรมของกัญญาว่า เป็นแผนการที่กัญญาล่อลวงเธอให้ติดกับ เช่น อาการมึนตึงของกัญญาต่อทิพย์และพิมเมื่อเห็นทั้งคู่สนิทสนมกัน ท่าทีเมินเฉยของกัญญาเมื่อทิพย์นำเพชรที่เก็บได้มาคืน และการที่กัญญาให้ทิพย์ซึ่งเป็นพนักงานที่ซื่อสัตย์ออกจากงาน เป็นต้น ในการปะติดปะต่อภาพในอดีต พิมยังเชื่ออีกว่า เธออาจไม่ใช่ผู้หญิงเพียงคนเดียวที่ตกเป็นเหยื่อของกัญญา แต่อาจมีหญิงสาวคนอื่นในแผนกที่ถูกกัญญาใช้วิธีนี้ล่อลวงเช่นกัน คนเหล่านี้ท้ายที่สุดอาจ “มีใจ” ไปกับเธอได้ไม่ยาก เพราะในตัวกัญญา “มีอะไรอย่างหนึ่งหาชื่อเรียกไม่ได้ กำกึ่งอยู่ระหว่างอำนาจและเสน่ห์ ซึ่งสามารถดึงดูดเพศเดียวกันที่พาตัวเข้ามาในวงรัศมี ไม่ว่าโดยถูกบังคับหรือโดยบังเอิญ ให้หักเหเส้นทางเข้ามาหมุนวนตามความต้องการของเธอได้ ราวกับต่างคนต่างเป็นเศษตะไบ ซึ่งเพียงตั้งวางอยู่เฉยๆ” (อัญชัน, 2547: 131) อุปมาที่พิมใช้บรรยายความหลงใหลของหญิงสาวเหล่านี้ในตัวกัญญาแสดงให้เห็นว่า ความปรารถนาในเพศเดียวกันเกิดขึ้นได้ง่าย และเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก ดังนั้นผู้ที่ฝักใฝ่ในเพศเดียวกันจึงอาจไม่ใช่กัญญาเพียงคนเดียว หากยังมีหญิงสาวคนอื่นรวมอยู่ด้วย แม้คนเหล่านั้นไม่อาจเปิดเผยตัวตนให้สังคมภายนอกได้รับรู้ก็ตาม

การอ่านทบทวนอดีตไม่เพียงแต่ทำให้เธอเข้าใจพฤติกรรมที่ดูแปลกไร้เหตุผลของกัญญา ซึ่งก่อนหน้านี้เธออ่านไม่ออก หากยังนำมาซึ่งการค้นพบความปรารถนาในเพศเดียวกันของตนเองอีกด้วย ก่อนหน้านี้ พิมแสดงความคลั่งไคล้และชื่นชอบกัญญาอย่างเปิดเผย แต่เธออ่านความสัมพันธ์นี้ว่า เป็นความรู้สึกของรุ่นน้องที่มีต่อรุ่นพี่ หรือน้องสาวต่อพี่สาว การกลับไปทบทวนอดีตจากจุดยืน

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 174 15/5/2568 BE 10:23

ในปัจจุบันทำให้พิมอ่านความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับกัญญาใหม่ และค้นพบว่าเธอเป็นหนึ่งในบรรดาผู้หญิงที่หลงใหลในเสน่ห์ของกัญญา และถูกดึงดูดให้อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์แบบเลสเบี้ยนโดยไม่รู้ตัว เลสเบี้ยนจึงเป็นความปรารถนาที่ต้องห้าม นอกจากนี้ การเผชิญหน้ากับความปรารถนาต้องห้ามดังกล่าวทำให้พิมตระหนักถึงความอ่อนแอและเปราะบางของกฎเกณฑ์ในการควบคุมสมาชิกให้อยู่ภายใต้ขนบที่สังคมยอมรับ “ฉันเริ่มเข้าใจด้วยตัวเองในวันนี้ว่า ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อไหนที่คนจะแหกไม่ได้ แม้แต่กฎธรรมชาติ ไม่มีพรมแดนไหนที่คนจะข้ามไม่ได้ แม้แต่พรมแดนของเพศ ถ้าหากว่ามีผู้คอยกวักมือเรียกทุกวันอยู่อีกด้านหนึ่งให้ข้ามไปอยู่ร่วมกัน ณ ที่ที่ไม่มีกฎอีกฟากนั่น” (อัญชัน, 2547: 131) คำกล่าวของพิมตอกย้ำแนวคิดของบัตเลอร์ที่มองความปรารถนาในเพศเดียวกันว่า เป็นอารมณ์ต้องห้าม (abject desire) อันเป็นผลมาจากการที่สังคมรักต่างเพศปฏิเสธความปรารถนาแบบรักเพศเดียวกัน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ชายและหญิงที่สังคมยอมรับ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ขจัดออกจากตัวเราเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการนิยามตัวตนของเรา ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับความเป็นอื่น ซึ่งในที่นี้คือสิ่งที่บัตเลอร์เรียกว่า “figures of homosexual abjection” (Butler, 1993: 103) จึงมีลักษณะย้อนแย้ง กล่าวคือ สิ่งที่เราปฏิเสธหรือขจัดออกไปเป็นสิ่งที่เราทั้งรังเกียจและปรารถนาไปพร้อมกัน ดังที่พิมพูดถึงพลังหรือกระแสดึงดูดของกัญญา แม้เธอจะรู้สึกหวาดกลัวต่อกัญญาก็ตาม นอกจากนี้ การค้นพบความปรารถนาที่มีต่อกัญญาทำให้พิมตระหนักถึงความอ่อนไหวและเปราะบางของกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม ทั้งนี้เพราะพิมได้พบว่า ตัวตนอาจกลายเป็นอื่นได้ทุกเมื่อ แม้จะดำเนินชีวิตตามครรลองที่สังคมกำหนดไว้มาตลอดก็ตาม

หลังจากที่พิมค้นพบตัวตนที่แท้จริงของกัญญา พิมไม่อาจกลับไปเผชิญหน้ากับกัญญาได้อีก อย่างไรก็ดี คนที่พิมหวาดกลัวอย่างแท้จริงกลับไม่ใช่กัญญา แต่เป็นตัวเธอเอง พิมสารภาพกับผู้อ่านว่า “แม้ว่ารถคันนี้ได้พาฉันห่างจากพี่กัญญาออกมาในระยะปลอดภัยแล้ว แต่อันตรายของเธอก็แทรกอยู่ทุกอณู กลิ่นสบู่อ่อนๆ ของเธอยังติดแทรกอยู่ตามเนื้อตัวฉัน แทรกเข้าไปในลมหายใจฉัน ราวกับตัวตนของเธอได้ตามฉันเข้ามานั่งเบียดชิดสนิทแน่นกันต่อภายในรถ กลิ่น

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 175 15/5/2568 BE 10:23

เนื้อระเหยจากซอกนูนใต้เสื้อของเธอยังอวลอยู่ในจิตส่วนลึกของฉันเอง ทำให้ฉันรู้ว่าฉันไม่ได้ปลอดภัยจากตัวเองสักเท่าไหร่ ถ้าฉันยังเลือกทำงานที่นี่ต่อไป" (อัญชัน, 2547: 131) แม้พิมจะมองว่าสิ่งที่กัญญาทำกับเธอนั้นไม่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่วิปริต ผิดธรรมชาติ และเธอได้พาตนเองหลีกหนีจากกัญญาไปแล้วก็ตาม แต่ความทรงจำเกี่ยวกับกัญญายังคิดค้างอยู่ในกายของพิม และตามติดเธอไปทุกแห่งหน ความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นกับพิมเผยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพิมกับกัญญาในแบบที่บัตเลอร์เรียกว่า "melancholic identification" บัตเลอร์อธิบายว่า "If in melancholia a loss is refused, it is not for that reason abolished. Internalization preserves loss in the psyche; more precisely, the internalization of loss is part of the mechanism of its refusal." (Butler, 1997: 134) บัตเลอร์ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตหรือโลกภายในกับสังคมหรือโลกภายนอก การปฏิเสธกัญญาในโลกความจริงภายนอกไม่ทำให้กัญญาหายไปจากชีวิตของพิม แต่กลับทำให้สิ่งอันเป็นที่รักกลับคืนสู่ภายใน และหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับตัวตนของพิม คำสารภาพของพิมเผยให้เห็นความผูกพันระหว่างพิมกับกัญญาซึ่งเป็นความผูกพันอันลึกซึ้งที่ฝังแน่นในจิตใจ แม้พิมจะมองไม่เห็นกัญญา แต่เธอสามารถรู้สึกได้ถึงการมีอยู่ของกัญญาที่ฝังแน่นอยู่ในกายของเธอ

อำนาจของเลสเบี้ยนคือ การหลอน แม้พิมจะแยกตัวออกจากกัญญา แต่ความรู้สึกหลอนที่เกิดกับพิมทำให้เธอตระหนักว่ากัญญาไม่ได้หายไป แต่ยังคงอยู่ใกล้ชิดกับเธอ แม้เธอจะมองไม่เห็นกัญญาก็ตาม ดังที่พิมบอกกับผู้อ่านว่า เธอ "ไม่สามารถเผชิญหน้า [กัญญา] ตัวต่อตัวได้อีกต่อไปแล้ว...แต่เป็นฉันเองที่ฝันถึงเธอติดกันอยู่หลายคืน" (อัญชัน, 2547: 136) ในฝันนั้น กัญญามาปรากฏตัวอยู่ข้างเตียงนอน "เมื่อฉันเปิดตาขึ้น เธอก็อ้าแขนออก แล้วฉันก็พบตัวเองโผเข้าไปอยู่ในสองแขนนั้นจนแน่น...แนบแน่นเท่าๆ กับครั้งหนึ่ง ที่เคยเอาหน้าซุกแนบหลังของเธอจนแน่นแสนแน่น จมูกสูดกลิ่นสบู่เด็กหอมอ่อนๆ จากต้นคออุ่นๆ ของเธอ ขณะที่ลิ่วลอยไปพร้อมกับเธอบนรถจักรยาน" (อัญชัน, 2547: 136) ความฝันของพิมแสดงให้เห็นว่า ความสูญเสียสิ่งอันเป็นที่รัก (queer loss) เป็นความสูญเสียในรูปของ "melancholia" ความทรงจำของพิมเกี่ยวกับกัญญา อาทิ

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 176 15/5/2568 BE 10:23

จมูกที่เคยสัมผัสกลิ่นสบู่อ่อน หรือใบหน้าที่เคยซุกแนบหลัง เป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในกายและกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกโหยหา จนพิมเก็บเอาไปฝันว่าเธอได้พบกับกัญญาอีกครั้ง การที่สิ่งที่พิมปฏิเสธกลับมาหลอกหลอนแสดงให้เห็นว่าพิมไม่สามารถตัดขาดความสัมพันธ์กับกัญญาได้เลย แม้ในโลกภายนอกพิมจะเดินจากพี่กัญญามาแล้วก็ตาม

การค้นพบความปรารถนาในเพศเดียวกันนำมาซึ่งความตื่นตระหนก ความหวาดกลัว และความอับอายให้กับพิม พิมพยายามชำระล้างมลทินที่เกิดจากเลสเบี้ยน และกลับมามีชีวิตที่เป็น “ปกติ” เหมือนเดิมด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับตัวละครชายคือ พี่เป้ง พี่เป้งเป็นสถาปนิกและเคยเป็นรุ่นพี่ที่มหาวิทยาลัยเดียวกับพิม พิมคบหากับพี่เป้งโดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว แม้ว่าพิมปกปิดเรื่องราวของเธอกับกัญญาเป็นความลับ แต่อาการซึมเศร้าของเธอสร้างความวิตกกังวลให้กับผู้เป็นมารดา พี่เป้งจึงเป็นเหมือนอัศวินม้าขาวที่ “เข้ามาช่วยอุ้มฉันออกมาจากคุกมืด ที่ฉันถูกกักขังอย่างไม่เห็นเดือนเห็นตะวันมาหลายเดือนแล้ว” (อัญชัน, 2547: 142) ฉากที่พิมบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับพี่เป้งตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับฉากความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับกัญญา การมีเพศสัมพันธ์กับพี่เป้งเกิดขึ้นภายในบ้าน และไม่ใช่เป็นการบังคับขืนใจ “ไม่มีใครรู้เลยว่าฉันแอบยินดีด้วยซ้ำ ระหว่างที่พี่เป้งเริ่มฝังตัวเข้าไปในร่างฉันด้วยสิ่งที่ไม่ใช่นิ้ว” (อัญชัน, 2547: 143-44) ในฉากที่พิมบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับพี่เป้ง บรรยากาศมืดสลัวถูกแทนที่ด้วยบรรยากาศของความสว่างไสว ดังที่พิมบรรยายว่า “ฝนขาดเม็ด ฟ้าเริ่มเปิดสว่าง จนเห็นพระอาทิตย์ดั้นเมฆมืดๆ ออกมา แดดลอดหน้าต่างส่องเข้ามาอาบฉันทั้งตัวที่นอนให้พี่เป้งคลุกเคล้าเชยชมบนเตียง ขณะร่างฝังแน่นเหมือนกลายเป็นคนคนเดียว” (อัญชัน, 2547: 144) ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงถูกนำเสนอในบรรยากาศของโกธิคแฟนตาซีเพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์ที่เป็นไปไม่ได้ในโลกความจริง ขณะที่ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศเกิดขึ้นในโลกความจริง ภายใต้แสงสว่างเจิดจ้าของพระอาทิตย์ บรรยากาศแบบฟ้าหลังฝนยังเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของการเกิดใหม่ ดังที่พิมกล่าวว่า “ฉันไม่เคยรู้สึกสักนิดว่า วันนั้นพี่เป้งทำให้ฉันหมดสิ้นความบริสุทธิ์ [...] ฉันกลับรู้สึกตรง

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 177 15/5/2568 BE 10:23

ข้ามด้วยซ้ำว่า อะไรที่เกิดขึ้นในบ่ายวันนั้น คือพิธีล้างบาปให้ฉันกลับ 'บริสุทธิ์' ขึ้นมาใหม่ต่างหาก" (อัญชัน, 2547: 145) พิมมองการมีเพศสัมพันธ์กับพี่เป้งว่า เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ชำระล้างมลทินที่เกิดจากเลสเบี้ยน และขจัดปัดเป่าความชั่วร้ายของเลสเบี้ยนให้หมดสิ้นไป พิธีกรรมดังกล่าวทำให้เธอรู้สึกเหมือนได้เกิดใหม่อีกครั้ง ทั้งยังสร้างความหวังให้กับพิมว่า จะได้กลับคืนมามีชีวิตที่ปกติเหมือนดังเดิม

พิธีชำระล้างมลทินจากเลสเบี้ยนเปรียบได้กับกระบวนการไว้อาลัย (mourning) บัตเลอร์ตั้งคำถามกับแนวคิดเรื่อง mourning ของฟรอยด์ว่า เราสามารถปล่อยวางความผูกพันกับสิ่งอันเป็นที่รักได้จริงหรือ ใน *นางเอก* ผู้อ่านพบว่า พี่เป้งไม่อาจช่วยปกป้องพิมให้รอดพ้นจากพี่กัญญา และไม่อาจฉุดรั้งความปรารถนาของพิมที่มีต่อกัญญาได้ พิธีกรรมชำระล้างอันศักดิ์สิทธิ์หมดความขลังเมื่อพิมพบเจอกับกัญญาอีกครั้งและยินยอมให้กัญญามีความสัมพันธ์ทางเพศกับตนเองโดยไม่ขัดขืน

ฉันเห็นตัวเองซุกหน้าเข้าไปร้องไห้แน่นอยู่กับอกของเธอ เข้าไปสูดกลิ่นสบู่เด็กอ่อนๆ ตรงนั้น ที่เป็นความทรงจำฝังลึกไม่มีวันลืมจนเต็มลมหายใจ ดูมันเป็นกลิ่นที่เศร้า และหอมไร้เดียงสาอย่างประหลาด ไม่รู้ว่าผ่านไปนานเท่าใดที่ฉันรู้ แต่ว่าขณะนี้ฉันมีเธอ รู้แต่ว่ายิ่งแนบชิดกันเนิ่นนานออกไปเท่าใด ฉันก็ยิ่งสัมผัสถึงความเปล่าเปลี่ยวส่วนลึกของวิญญาณเธอได้ราวกับฉันกำลังร่วมเป็นตัวเธอตามไปด้วย

(อัญชัน, 2547: 149)

คำกล่าวข้างต้นเผยให้เห็นความผูกพันอย่างลึกซึ้งที่พิมมีต่อกัญญาราวกับเป็นคนคนเดียวกัน จนสามารถสัมผัสได้ถึงอารมณ์ความรู้สึกของอีกฝ่ายโดยไม่จำเป็นต้องเปล่งออกมาเป็นคำพูด ความผูกพันอย่างลึกซึ้งภายในใจเป็นผลมาจากการปฏิเสธความรักและความผูกพันกับกัญญาในโลกความจริงภายนอก แคสเซิลเรียกการปฏิเสธเลสเบี้ยนของสังคมรักต่างเพศนี้ว่า กระบวนการทำให้

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 178 15/5/2568 BE 10:23

เลสเบี้ยนไม่มีอยู่จริง (derealization) ภายใต้กระบวนการดังกล่าว ตัวตนของกัญญาที่เคยโดดเด่น มีสง่าราศี และกระจ่างชัดได้หลอมละลาย การเปลี่ยนจาก “ของแข็ง” กลายมาเป็น “ของเหลว” ทำให้การรับรู้การดำรงอยู่ของกัญญาเหลือเพียงสัมผัสอันแผ่วเบาหรือ “ghost effect” อาทิ กลิ่นสบู่อ่อน ลมหายใจอุ่นๆ หรือความฝันของพิมเกี่ยวกับกัญญาก่อนหน้านี้ ที่แสดงให้เห็นว่าแม้ตัวจะห่างไกล แต่ใจชิดใกล้

ฉากที่พิมบรรยายความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างเธอกับกัญญายังเผยให้เห็นความเปราะบางของกฎเกณฑ์ที่ไม่อาจต้านทานอำนาจของเลสเบี้ยนได้ ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างพิมกับพี่เป้งดูจืดชืด เป็นเรื่องกฎเกณฑ์และการปฏิบัติตามข้อบังคับ พี่เป้งเป็นเพียงสื่อกลางที่ช่วยให้พิมหวนคืนสู่ความเป็นปกติ ความรู้สึกเดียวที่เกิดขึ้นกับพิมขณะมีเพศสัมพันธ์กับพี่เป้งคือความ “ยินดี” (อัญชัน, 2547: 143) เพราะพิมเชื่อว่า “หยาดน้ำอุ่นๆ ในตัวเขาขณะหลั่งในตัวฉัน เป็นเสมือนน้ำฝักบัวรดลงล้างชำระสิ่งสกปรก...ให้หลุดออกไปจนสะอาดหมดจด” (อัญชัน, 2547: 144) ต่างจากความสัมพันธ์แบบเลสเบี้ยนที่เร่าร้อน เป็นการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกทางกาย ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม พิมบรรยายฉากมีเพศสัมพันธ์กัญญาในครั้งที่สองว่า “นิ้วมือของเธอก็ปล่อยกระแสไฟฟ้าให้ไหลซ่านเข้าไปในทุกเม็ดเลือดจนเดือดพล่าน หัวใจแทบหยุดเต้น ฉันนึกไปถึงภาพตัวเองกำลังถูกไฟฟ้าดูดจนดิ้นเร่า” (อัญชัน, 2547: 149) ในฉากที่พิมร่วมรักกับกัญญามีการกล่าวอ้างถึง “น้ำ” อีกครั้ง แต่ครั้งนี้พิมบรรยายว่า “ตอนนี้ฉันรู้ซึ้งแล้วว่า [กัญญา] ไม่ใช่น้ำที่ใช้ดับความกระหายให้ผู้ที่ดูดดื่มเธอเข้าไป [...] แต่เธอเป็นน้ำเกลือ ที่ยิ่งเร่งความกระหายให้กับคนหิวน้ำ ให้รุนแรงขึ้นจนหูตาลาย หากลองได้กลืนมันผ่านลงลำคอไป” (อัญชัน, 2547: 151) การเปรียบเทียบฉากร่วมรักระหว่างพิมกับกัญญากับฉากร่วมรักระหว่างพิมกับพี่เป้งตอกย้ำความปรารถนาในเพศเดียวกันว่า มีพลังเหนือกว่าความปรารถนาแบบรักต่างเพศ การหันไปหาขนบรักต่างเพศเพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเพื่อป้องกันตัวจากเลสเบี้ยนดูไร้ผลหรือไร้ประสิทธิภาพ หลังจากที่เธอก้าวล่วงกฎศีลธรรมที่สังคมกำหนด พิมพบว่า ไม่มีสิ่งใดสามารถฉุดรั้งเธอไม่ให้กลับไป

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 179 15/5/2568 BE 10:23

หาความสัมพันธ์กับกัญญาได้อีกต่อไป “ฉันถลำไปกับพี่กัญญาอีกครั้งหนึ่งแล้ว คราวนี้ทั้งๆ รู้จนเต็มอก และฉันก็รู้ว่า ครั้งที่สาม ครั้งที่สี่ และครั้งต่อๆ ไป ก็จะตามมาอีกไม่ยาก จนอาจจะนับไม่ถ้วน และจะยิ่งไม่มีอินทร์พรหมที่ไหนเข้ามายับยั้งมันอยู่ เหมือนเรือที่ถูกแก้เชือกแล้ว ก็มีแต่จะ...หลุดลอย ห่างจากฝั่งไปเรื่อยๆ” (อัญชัน, 2547: 151)

โครงเรื่องเลสเบี้ยนกับการปฏิเสธขนบรักต่างเพศ

ใน *The Apparitional Lesbians* แคสเซิลชี้ให้เห็นว่า โครงเรื่องเลสเบี้ยนเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดว่า วรรณกรรมชิ้นใดเป็นวรรณกรรมเลสเบี้ยน แคสเซิลพูดถึงงานของอีฟ โคซอฟสกี เซ็จวิค (Eve Kosofsky Sedgwick) เรื่อง *Between Men* ที่นำเสนอสัมพันธภาพระหว่างเพศชาย (between men) โดยใช้ผู้หญิงเป็นสื่อกลาง ดังปรากฏในวรรณกรรมชิ้นเอกหลายเรื่อง เซ็จวิคอธิบายว่า แม้สัมพันธภาพระหว่างชายกับชายจะเป็นรากฐานของสังคมชายเป็นใหญ่ แต่ความใกล้ชิดระหว่างชายกับชายทำให้สังคมหวาดวิตกว่า ความผูกพันดังกล่าว (homosocial) อาจแปรเปลี่ยนเป็นความปรารถนาต่อเพศเดียวกัน (homosexual) ดังนั้น เพศหญิงจึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ผสานความสัมพันธ์ระหว่างชายกับชาย ดังปรากฏให้เห็นผ่านสามเหลี่ยมความปรารถนาแบบ ช-ญ-ช แคสเซิลนำเอาแนวคิดของเซ็จวิคมาปรับใช้เพื่ออธิบายสัมพันธภาพระหว่างเพศหญิง (between women) แคสเซิลชี้ให้เห็นโครงเรื่องเลสเบี้ยนที่นำเสนอสามเหลี่ยมความปรารถนาแบบ ญ-ช-ญ ซึ่งล้อกันกับสามเหลี่ยมความปรารถนาแบบ ช-ญ-ช ของโครงเรื่องที่นำเสนอสัมพันธภาพระหว่างเพศชาย (between men) ขณะที่ในโครงเรื่องแบบหลัง ผู้หญิงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความผูกพันระหว่างชายกับชาย โครงเรื่องเลสเบี้ยนนำเสนอความผูกพันระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกัน ขณะที่ผู้ชายถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวตามลำพัง (Castle, 1993: 72-73) ใน *นางเอก* อัญชันให้พิมเป็นผู้เล่าเรื่องของเธอกับกัญญา เรื่องเล่าของพิมแสดงให้เห็นความพยายามของผู้เล่าในการควบคุมความปรารถนาในเพศเดียวกันและการหวนกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติ ดังนั้น เรื่องที่พิมเล่าจึงแสดงให้เห็นว่า

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 180 15/5/2568 BE 10:23

เธอถูกกัญญาล่อลวงและตกเป็นเหยื่อของกัญญาที่กระทำความรุนแรงทางเพศต่อเธอ ภาพลักษณ์ของกัญญาที่เป็นตัวละครเลสเบี้ยนจึงดูลึกลับ น่าสะพรึงกลัว มีความชั่วร้ายแอบแฝง ไม่ต่างจากผีหรือปีศาจ เรื่องเล่าของพิมได้ตอกย้ำอคติของสังคมรักต่างเพศที่มีต่อเลสเบี้ยนว่าเป็นสิ่งอันตรายและเป็นภัยคุกคามต่อสังคม อย่างไรก็ดี เรื่องเล่าของพิมไม่ได้จบลงที่ตัวละครเลสเบี้ยนอย่างกัญญาถูกกำจัด และการแต่งงานระหว่างพิมกับพี่เป้ง ผู้ช่วยพิมให้รอดพ้นจากภยันตรายของเลสเบี้ยน ใน *นางเอก* โครงเรื่องเลสเบี้ยนเข้ามาแทรกแซงโครงเรื่องหลักที่พิมตั้งใจนำเสนอ ส่งผลให้เรื่องเล่าของพิมมีความย้อนแย้ง และทำให้เรื่องเล่าที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเกิดภาวะชะงักงัน จนทำให้พิมไม่สามารถจบเรื่องของเธอลงได้ การที่พิมจบเรื่องเล่าของเธอในลักษณะปลายเปิดแสดงให้เห็นว่า เลสเบี้ยนเป็นความปรารถนาที่อยู่เหนือการควบคุม และความอ่อนแอไร้ประสิทธิภาพของกฎข้อบังคับของสังคมเมื่อเผชิญหน้ากับอารมณ์ต้องห้ามดังกล่าว

โครงเรื่องของ *นางเอก* สอดคล้องกับโครงเรื่องเลสเบี้ยน ที่ประกอบด้วยตัวละครหลักที่เป็นหญิงสองและชายหนึ่ง ตัวละครชายแทบไม่มีบทบาทสำคัญในเรื่องแต่ประการใด หน้าที่ของตัวละครชายในเรื่องคือ เป็นตัวกลางที่ประสานความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงสองคน พี่เป้งเป็นตัวละครชายที่ปรากฏขึ้นมาในเรื่องเพื่อเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างพิมกับกัญญา เมื่อบทบาทหน้าที่หมดสิ้นลง ตัวละครชายดังกล่าวไม่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป ขณะที่ตัวละครกัญญาหวนกลับมาหาพิม และคอยตามหลอกหลอนพิมตลอดเวลาทั้งในโลกความจริงและในโลกความฝัน แม้พี่เป้งจะเป็นตัวละครชายที่ปรากฏขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือให้พิมขจัดความปรารถนาในเพศเดียวกัน แต่ผู้อ่านพบว่า พี่เป้งไม่อาจช่วยปกป้องพิมให้รอดพ้นจากพี่กัญญา และไม่อาจฉุดรั้งความปรารถนาของพิมที่มีต่อกัญญาได้สำเร็จ พิธีกรรมชำระล้างอันศักดิ์สิทธิ์หมดความขลัง เมื่อพิมพบเจอกับกัญญาอีกครั้ง และยินยอมให้กัญญามีความสัมพันธ์ทางเพศกับตนเองโดยไม่ขัดขืน โครงเรื่องเลสเบี้ยนยังปรากฏให้เห็นในการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างพิม-ฦๅสาย-กัญญา ฦๅสายเป็นเพื่อนร่วมงานที่คอยตามจีบพิม “แทบทุกเช้าเมื่อฉันย่างเข้าประตูตึกเข้ามา ฉันเห็นฦๅสายเตร็ดเตร่อยู่ในบริเวณล็อบบี้

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 181 15/5/2568 BE 10:23

พอเห็นฉันก็จะรีบตรงเข้ามายิ้มทักทาย ก่อนจะเดินเข้าลิฟต์พร้อมกับฉัน และชวนคุยไปด้วย" (อัญชัน, 2547: 83) พิมไม่มีท่าทีปฏิเสธภาสาย เพราะ "เขาเป็นคนคุยสนุก รอบรู้สารพัด [...] และข้อสำคัญภาสายเป็นคนมีอัธยาศัยน่ารักและสุภาพ" (อัญชัน, 2547: 84) ความสัมพันธ์ระหว่างพิมกับภาสายอยู่ภายใต้การจับจ้องของกัญญา กัญญาใช้สายตาอัน "คมกริบ" ของเธอออกคำสั่งไม่ให้ภาสายยุ่งเกี่ยวกับพิม "ถ้าลองใครถูกเธอมองด้วยสายตาพรรค์นั้นละก็ มักจะไม่เคยโผล่หน้ามาให้เธอมีโอกาสบริหารสายตาพรรค์นั้นอีก" (อัญชัน, 2547: 84) สายตาของกัญญาทำให้ภาสายรู้สึกหวาดกลัว จนต้องหลบหน้าและเลิกคบหากับพิมในที่สุด หากก่อนหน้านี้ความผูกพันระหว่างผู้หญิงด้วยกัน (female bonding) ต้องจำนนหรือเปิดทางให้กับขนบรักต่างเพศ โดยให้ตัวละครสตรีที่เคยสนิทสนมกับเพื่อนผู้หญิงด้วยกันลงเอยด้วยการแต่งงานกับตัวละครชาย ในเรื่องเล่าของพิม ผู้อ่านพบว่า ความผูกพันระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกันซึ่งเป็นโครงเรื่องรองในวรรณกรรมกระแสหลักได้กลายมาเป็นโครงเรื่องหลัก ทั้งยังเข้ามาแทรกแซงและทำลายความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศลงอีกด้วย

การอ่านเรื่องของพิมจากมุมมองเควียร์ยังนำไปสู่การตั้งคำถามกับพิมว่าเป็นผู้เล่าที่น่าเชื่อถือหรือไม่ พิมเกิดและเติบโตมาในครอบครัวชนชั้นกลาง เธอมีครอบครัวที่อบอุ่นและได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี "แม้จะเป็นพี่สาวคนโต แต่ก็ถูกประคบประหงมเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นลูกสาว" (อัญชัน, 2547: 21) การถูกกัญญาล่วงละเมิดทางเพศสร้างความสับสนงุนงงและความอับอายให้กับพิม ดังที่เธอบอกกับผู้อ่านว่า "ฉันแทบยอมรับไม่ได้ต่อสิ่งซึ่งเธอเพิ่งทำลงไปกับฉัน มันเป็นความจริงที่ไม่มีทางลบออกว่า ฉันถูกข่มขืน...จากผู้เป็นผู้หญิงด้วยกัน" (อัญชัน, 2547: 134) พิมไม่อาจยอมรับความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงได้ และมองการกระทำของกัญญาว่าเป็นสิ่งวิปริตผิดธรรมชาติ ภาพของกัญญาที่พิมนำเสนอให้กับผู้อ่านคือ ผู้ล่อลวงหญิงสาวที่บริสุทธิ์ไร้เดียงสา ภาพดังกล่าวไม่เพียงแต่สื่อให้ผู้อ่านเห็นอันตรายของความสัมพันธ์แบบเลสเบี้ยน หากยังใช้เป็นข้ออ้างของพิมในการตัดความสัมพันธ์กับกัญญา อย่างไรก็ตาม การอ่านเรื่องที่พิมเล่าจากมุมมองเควียร์เผยให้เห็นว่า พิมหลงรักกัญญาตั้งแต่แรกพบ แม้เรื่องเล่าของ

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 182 15/5/2568 BE 10:23

พิมจะเป็นการย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต แต่พิมสามารถจดจำรายละเอียดและบรรยายภาพกัญญาได้อย่างละเอียดลออ ไม่ว่าจะเป็น รูปร่างหน้าตา น้ำเสียง บุคลิก การแต่งกาย รวมไปถึงสิ่งของที่อยู่ในห้องทำงานของกัญญา เช่น ใบรับรองความเชี่ยวชาญและใบประกาศเกียรติคุณต่างๆ ขณะที่พี่เป้งตัวละครชายที่มีความสัมพันธ์กับพิม กลับเป็นชายหนุ่มธรรมดา ไม่มีอะไรพิเศษน่าสนใจแต่อย่างใด "พี่เป้งทำงานเป็นสถาปนิก ร่วมหุ้นกันตั้งสำนักงานออกแบบกับเพื่อนๆ ที่จบมาด้วยกัน...พี่เป้งเป็นคนยิ้มง่าย ใจดี หน้าตาคมสันพอใช้" (อัญชัน, 2547: 141) กัญญาสามารถดึงดูดความสนใจของพิมได้มากกว่าตัวละครชาย ภาพของกัญญายังคงติดตราตรึงใจพิมจนถึงทุกวันนี้ ความรู้สึกประทับใจในตัวกัญญาตั้งแต่แรกพบทำให้พิมรู้สึกดีใจอย่างยิ่งเมื่อกัญญารับเธอเข้าทำงาน พิม "ฉีกใบสมัครงานที่อื่นๆ ทิ้งหมด" โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะกัญญา "ภาพของสตรีที่บอกให้ฉันเรียกเธอว่าพี่กัญญา ภาพเธอซึ่งนั่งที่โต๊ะทำงาน มีแดดสว่างจ้า ส่องเข้ามาจับจนงามผ่องไปด้วยสง่าราศี...ภาพภาพนั้นทำให้ที่อื่นๆ หมดความหมายสำหรับฉันเสียแล้ว" (อัญชัน, 2547: 19)

เมื่อพิมเข้ามาทำงานในบริษัท บุคลิกลักษณะและนิสัยใจคอของกัญญาทำให้พิมและทิพย์ถึงกับหลงใหลได้ปลื้มกับเจ้านายใหม่ของเธอ พิมเริ่มใกล้ชิดและสนิทสนมกับกัญญามากขึ้น เมื่อกัญญาชักชวนทิพย์และพิมไปเที่ยวบ้านของเธอ พิมพบว่า กัญญาเปลี่ยนไปเป็นคนละคนเมื่ออยู่ที่บ้าน เธอสลัดภาพของหญิงเก่งและเจ้านายที่เข้มงวดมาสวมบทบาทของพี่สาวที่ใจดี คุยเล่น และหยอกล้อกับทิพย์และพิมอย่างสนิทสนม บ้านของกัญญาเป็นพื้นที่ของหญิงล้วน นอกจากกัญญา พิมพบว่าภายในบ้านยังมีมารดาและคุณยายของกัญญาอยู่ด้วย บรรยากาศผ่อนคลาย อบอุ่น และเป็นกันเองภายในบ้าน เอื้อให้พิมแสดงความเป็นตัวของตัวเองออกมา พิมแอบลอบมองกัญญาขณะทั้งคู่นั่งทำอาหารภายในครัว "ฉันมองเธอเพลินจนกระทั่งเธอเริ่มรู้สึกตัว เงยหน้าทันควันขึ้นมาสบตาฉันอย่างจังจนฉันตั้งตัวไม่ติด แววตาเธอหล่อน้ำระยิบระยับ เธอจับได้ว่าฉันคอยแอบสังเกตการณ์มองเธอ" (อัญชัน, 2547: 60) เลสเบี้ยนเป็นความปรารถนาที่ไม่สามารถเปล่งออกมาเป็นคำพูด แต่สามารถสื่อสารผ่านภาษากาย อาทิ การลอบ

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 183 15/5/2568 BE 10:23

มองของพิมและการมองกลับของกัญญาด้วย “สายตาฉ่ำๆ เต้นยิบๆ” (อัญชัน, 2547: 60) กัญญายังชวนพิมเที่ยวซนเหมือนเป็นเด็ก ดังเห็นในฉากที่กัญญาขี่จักรยานอย่างฉวัดเฉวียน โดยมีพิมนั่งซ้อนท้ายไปด้วย “แล้วเธอก็รัวกระดิ่ง ขณะที่ฉันหลับตาแน่น เอาหน้าแนบซุกหลังเธออย่างเสียวไส้ จักรยานเอียงวูบ รู้สึกแต่ว่ามีลมวู่ๆ ปะทะหน้าราวกับลิ่วลอยอยู่ในสายลม ลอยอยู่เหนือโลกของเราด้วยซ้ำ ฉันรัดเธอแน่นเข้า ลืมกลัวลืมเกรงเธอหมด” (อัญชัน, 2547: 64-65) และยังมีฉากที่กัญญาชวนพิมไปเที่ยวเล่นในสวนในครั้งหน้า “พิมมาเที่ยวบ้านพี่อีกสิ...พี่จะพายเรือพาเข้าคลองแยกไปดูที่สวนของคุณยายพี่ ยังเป็นท้องร่องท้องสวนอยู่เลย...ผลหมากรากไม้มีเยอะแยะ...คราวหน้าถ้าพิมมานะ พี่จะปีนขึ้นไปเก็บให้...” (อัญชัน, 2547: 65)

ฉากที่พิมไปเที่ยวบ้านของกัญญาและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น นั่งพูดคุย ทำครัว ขี่จักรยานเล่น และเที่ยวชมสวน เปรียบได้กับฉากโลกสีเขียว (green world) หรือโลกวัยเยาว์ (pre-symbolic world) ซึ่งเป็น archetype ที่พบเห็นบ่อยในวรรณกรรมเลสเบี้ยน[11] โลกสีเขียวหรือโลกวัยเยาว์เป็นพื้นที่หญิงล้วน เป็นโลกที่บริสุทธิ์สะอาด ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และเป็นโลกที่เด็กยังสนิทกับมารดาซึ่งเป็นรักแรก ก่อนที่เด็กจะเติบโตขึ้น เรียนรู้กฎข้อบังคับของสังคมและแยกตัวออกจากมารดา ในฉากนี้พิมและกัญญาเที่ยวเล่นกันสนุกสนานเหมือนกลับไปในวัยเด็ก พิมยังสังเกตว่า แม้แต่แม่ของกัญญายังมองเธอไม่ต่างจากเด็ก ทั้งนี้เพราะภายในบ้านหลังนี้ กัญญากลายมาเป็น “เด็กหญิงโหน่ง” ที่มารดาคอยเรียกหาไม่ให้คลาดสายตา (อัญชัน, 2547: 59) อย่างไรก็ดี พิมมองว่า ภาพที่เธอกับกัญญาหยอกล้อและหัวเราะกันอย่างสนุกสนานเป็นภาพที่พิมนึกไม่ออกเมื่อกลับเข้าสู่พื้นที่งาน ดังที่เธอกล่าวว่า “แต่ถึงฉันอยากมาที่นี่อีกสักแค่ไหน ฉันก็นึกไม่ออกเอาเลย ถ้าเห็นภาพตัวเองเดินยิ้มเผล่เข้าไปที่โต๊ะทำงานของเธอ เพื่อจะเตือนเธอว่า ฉันพร้อมที่จะไปค้างบ้านเธอแล้ว” (อัญชัน, 2547: 67)

[11] มากาเร็ต โฮแมนส์ (Margaret Homans) ศึกษาแก่นเรื่องหญิงรักหญิงที่ปรากฏในงานของกวีเอกหญิงชาวอเมริกันชื่อ อีมิลี ดิกคินสัน (Emily Dickinson) โฮแมนส์ชี้ให้เห็นว่า งานของดิกคินสันนำเสนอความเป็นเลสเบี้ยนผ่านทางการบรรยายโลกสีเขียว ที่เชื่อมโยงความใกล้ชิดผูกพันกับธรรมชาติกับความผูกพันระหว่างแม่-ลูกสาว อ้างใน Chutima Pragatwutisarn (2008), “Reimagining Eden: Homoerotic Relationships in Emily Dickinson’s Poetry”, *MANUSYA: Journal of Humanities*, 11(2): 89-103.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 184 15/5/2568 BE 10:23

โลกสีเขียวหรือโลกวัยเยาว์เป็นพื้นที่ที่พิมและกัญญาสามารถแสดงความเป็นตัวตน และแสดงความปรารถนาของตนได้อย่างอิสระต่างจากโลกภายนอกซึ่งเป็นพื้นที่งาน นอกจากนี้ พื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงยังเป็นพื้นที่ของความห่วงหาอาทร ความเอื้อเฟื้อ ความใกล้ชิดผูกพัน ที่มีผู้หญิงมีต่อกัน นอกจากพบว่ากัญญาเป็นเด็กหญิงโหน่งที่มารดาคอยเรียกหาด้วยความห่วงใย เธอยังพบอีกว่า ก่อนกลับบ้าน กัญญาแอบให้เงินกับลูกสาวของทิพย์ เนื่องจากทิพย์เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวและต้องรับภาระค่าใช่จ่ายต่างๆ เพียงลำพัง หลังกลับจากบ้านกัญญา ทั้งทิพย์และพิมยิ่งปลาบปลื้มและชื่นชอบกัญญามากกว่าแต่ก่อน “ไปๆ มาๆ ดูเหมือนคนที่ปลื้มกัญญายิ่งกว่าใครเพื่อนก็คือทิพย์ แต่ฉันเองก็ไม่น้อยหน้าทิพย์นักหรอก” (อัญชัน, 2547: 69)

ซิมเมอร์แมนศึกษาการนำเสนอภาพตัวละครเลสเบี้ยนที่ปรากฏในสื่อภาพยนตร์ ซิมเมอร์แมนชี้ให้เห็นว่า ในบริบทของรักต่างเพศ ตัวละครเลสเบี้ยนตกอยู่ภายใต้การจับจ้องของสายตาเพศชาย (male gaze)[12] ใน *นางเอก* โครงเรื่องแบบเลสเบี้ยนปรับเปลี่ยนจากการจับจ้องของเพศชาย (male gaze) ที่มีผู้หญิงเป็นวัตถุของการจับจ้อง มาเป็นการจับจ้องของผู้หญิงที่กระทำต่อผู้หญิงด้วยกัน (lesbian gaze) สิ่งที่สะดุดตาพิมในตัวกัญญาคือ ดวงตา “มีหรือเธอจะมองไม่ออกว่าเธอเป็นคนสวย สวยอย่างที่ใจคนมองอาจเต้นได้นิดๆ ถ้าปล่อยให้สบตาคู่อันตรายร้ายแรงของเธอ [...] เธอคือผู้ดึงดูดให้ทุกๆ สายตาพุ่งมามองเธอเป็นคนแรกๆ ไม่จำกัดว่าสายตานั้นจะมาจากเพศตรงข้ามหรือมาจากเพศเดียวกัน” (อัญชัน, 2547: 159) กัญญามีเสน่ห์ดึงดูดใครก็ตามที่พบเห็นเธอ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง พลังดึงดูดของกัญญาอยู่ที่ดวงตาที่ “อันตรายร้ายแรงของเธอ” สิ่งนี้อาจเป็นเหตุผลที่พิมหวาดกลัวสายตาของกัญญาที่จับจ้องมายังตัวเธอและยังเป็นเหตุผลที่ทำไมพิมต้อง “ปิดหน้าปิดตา” (อัญชัน, 2547: 121&136) ตนเองขณะมีความสัมพันธ์กับกัญญา การกระทำของพิมแสดงให้เห็นความอ่อนแอและไร้อำนาจของเธอที่ไม่อาจต้านทานพลังดึงดูดของอารมณ์ปรารถนาที่สื่อสารผ่านสายตาคู่นั้นของกัญญาได้ นอกจากดวงตาของกัญญาที่โดดเด่นสะดุด

[12] ซิมเมอร์แมนอธิบายว่า ภาพยนตร์กลุ่มนี้ที่นำเสนอเรื่องราวของเลสเบี้ยนมีลักษณะคล้ายกับภาพยนตร์ประเภท “pornographic film” (Zimmerman, 2004: 98)

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 185 15/5/2568 BE 10:23

ตาแล้ว พิมยังประทับใจกับ “ใบหน้าและรูปร่าง” ของกัญญา พิมเปรียบเรือนร่างของกัญญาว่า เป็นงาน “ประติมากรรม ที่ผู้ปั้นสลักเสลาเกลากลึงขึ้นมา [...] โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ทอดทัศนา บรรลุถึงความงามของความเป็นมนุษย์เพศหญิง” ผู้ที่หลงใหลชื่นชมกัญญา มีทั้งชายและหญิง “เพราะเรื่องรูปรสเชิงสุนทรีย์ [...] เป็นความรู้สึกสากล” (อัญชัน, 2547: 159) คำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เลสเบี้ยนเป็นเรื่องธรรมชาติ สิ่งที่ผิดธรรมชาติหรือผิดเพี้ยนคือกฎข้อบังคับของสังคมที่ปฏิเสธ “ความรู้สึกสากล” ขณะที่สังคมควบคุมความปรารถนาทางเพศเพื่อกำหนดบทบาทให้เราเป็นหญิงหรือชาย กล่าวคือ ผู้หญิงต้องปรารถนาในเพศตรงข้ามคือชาย และผู้ชายต้องปรารถนาในเพศตรงข้ามคือหญิง กัญญาเป็นผู้ทำลายพรมแดนหรือเส้นแบ่งกั้นของความเป็นหญิงและความเป็นชาย สอดคล้องกับแนวคิดที่มองเควียร์ว่า เป็นผู้ทำลายกฎข้อห้าม (taboo breaker)[13] ทั้งนี้เพราะเรือนร่างของเธอเปรียบดังงานศิลปะที่ทำให้ “ผู้ทอดทัศนา” ทั้งชายและหญิงต่างหลงใหลปลาบปลื้มในตัวเธอ และหนึ่งในผู้ทัศนานั้นคือตัวของพิม ดังที่พิมกล่าวว่า “ผู้ที่มีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดชื่นงานงามๆ ในชื่อพี่กัญญา จึงมักลืมนึกถึงเส้นขีดคั่นของเพศเส้นนี้อยู่บ่อยๆ แม้แต่ฉันเองด้วย” (อัญชัน, 2547: 160)

แม้ว่าพิมไม่อาจต้านทานแรงปรารถนาของกัญญาที่มีพลังดึงดูดนี้ได้ แต่พิมกลับแสดงออกในทิศทางตรงกันข้ามคือ การปฏิเสธหรือหลีกหนีจากกัญญา กัญญาซึ่งเป็นผู้หญิงฉลาดและทันคนสามารถอ่านใจของพิมออกว่า การปฏิเสธของพิมเป็นวิธีการบอกรักของพิมต่อกัญญา ดังที่เธอกล่าวกับพิมว่า “...วันที่พิมหายไป ไม่ยอมเจอพี่อีก นั่นล่ะ ทำให้พี่แน่ใจแล้วว่าพิมต้อง...รักพี่ ถ้าพิมไม่รักพี่ พิมจะเอาแต่วิ่งหนีพี่ หนีจนหัวซุกหัวซุนแบบนี้ไปทำไม” (อัญชัน, 2547: 187) แนวคิดเรื่อง negation ของฟรอยด์ช่วยอธิบายความย้อนแย้งดังกล่าวของพิม ฟรอยด์อธิบายว่า negation เป็นกลไกหนึ่งของการปกป้องทาง

[13] Sue Ellen Case กล่าวว่า “The queer is the taboo-breaker, the monstrous, the uncanny.” (Case, 1997: 383)

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 186 15/5/2568 BE 10:23

จิตที่ช่วยให้ความปรารถนาที่ซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึกปรากฏออกมาในรูปของการปฏิเสธ[14] การแสดงออกของพิมในลักษณะที่ปากกับใจไม่ตรงกันสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง negation ของฟรอยด์ เนื่องจากเลสเบี้ยนเป็นอารมณ์ต้องห้ามและเป็นสิ่งที่สังคมพยายามปกปิด การเปิดเผยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเพศทั้งยังเป็นเรื่องที่สังคมมองว่าน่าอับอาย จึงไม่อาจกระทำได้อย่างตรงไปตรงมา ความรู้สึกอับอายในสิ่งที่สังคมมองว่าน่าอับอายทำให้พิมต้องยอมรับความปรารถนาในเพศเดียวกันในรูปของการปฏิเสธ การยอมรับในรูปปฏิเสธ (negation) ปรากฏให้เห็นทุกครั้งที่พิมแสดงความปรารถนาของเธอต่อกัญญา ดังเช่นพิมที่เปรียบความรู้สึกของเธอที่มีต่อกัญญาว่าเป็นเหมือน “เด็กนักเรียนผู้หญิง ที่แอบชื่นชมหลงใหลเด็กสาวๆ รุ่นพี่” (อัญชัน, 2547: 69) แม้พิมจะคลั่งไคล้และหลงใหลในตัวกัญญา แต่ความปรารถนาดังกล่าวเป็นสิ่งต้องห้ามในสังคม พิมจึงบอกให้ผู้อ่านทราบว่า ความหลงใหลในตัวกัญญาเป็นเพียงอาการคลั่งไคล้ชั่วขณะไม่จริงจัง แม้ในความจริงความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับกัญญาเป็นความผูกพันอันลึกซึ้งและแนบแน่นอยู่ในก้นบึ้งของจิตใจ นอกจากนี้ พิมพร่ำแต่พูดถึงกัญญาให้คนที่บ้านฟังจนถึงกับเคยกล่าวเล่นๆ ว่า “ถ้าฉันเป็นชายหนุ่ม ฉันจะลองทำใจกล้าเข้าไปคุกเข่าขอเจ้านายฉันแต่งงานด้วยให้ได้” (อัญชัน, 2547: 161) การสมมติในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ทำให้พิมสามารถสื่อสารความปรารถนาของเธอที่มีต่อกัญญาให้สังคมรับรู้ได้ การยอมรับในรูปปฏิเสธยังปรากฏให้เห็นในฉากที่พิมมีเพศสัมพันธ์กับกัญญา “ฉันตกใจแต่ก็ร้องไม่ออก เสียงติดอยู่แต่ลำคอ ได้แต่หลับตาแน่นเพื่อให้พ้นจากสายตาคมกล้าไม่ถึงคืบ ที่กำลังสะกดมือไม้ฉันอ่อนลงเป็นน้ำ” (อัญชัน, 2547: 120) และตอนที่พิมพบกับกัญญาอีกครั้ง “ฉันรู้สึกเหมือนขณะนี้กำลังตกอยู่ในความฝัน ครึ่งหลับครึ่งตื่น ครึ่งล่องลอยอยู่บนสวรรค์ ไม่ได้อยู่ใน

[14] แนวคิด negation ของฟรอยด์เป็นกลไกทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกของความปรารถนาที่กดทับไว้ในจิตใต้สำนึก แต่เป็นการแสดงออกในทิศทางตรงกันข้ามกับสิ่งนั้น negation ในความหมายของฟรอยด์จึงเป็นความจริงที่กลับด้าน (inverted truth) เช่น คำพูดที่ว่า “ฉันไม่ได้รักคุณ” เป็นการเผยให้เห็นความรู้สึกที่ซ่อนไว้ภายในใจ นั่นคือ “ฉันรักคุณ” negation จึงเกี่ยวข้องกับความปรารถนาที่ถูกกดทับไว้ ดังที่ฟรอยด์กล่าวว่า negation คือ “a lifting of the repression, though not, of course, an acceptance of what is repressed.” (อ้างใน Akhter, 2018: 3) ใน *นางเอก* การปฏิเสธกัญญาเป็นวิธีการที่พิมแสดงออกถึงความรักและความผูกพันที่เธอมีต่อกัญญา

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 187 15/5/2568 BE 10:23

โลกความจริง หลุดออกนอกโลกไปอยู่ในพื้นที่อื่น [...] จนเสร็จสิ้นอิ่มหนำซึ่งกันแล้ว ฉันถึงตื่นขึ้นจากโลกมหัศจรรย์" (อัญชัน, 2547: 150) การเอามือปิดหน้า การหลับตา การถูกสะกด หรือการหายไปในโลกใบอื่น เป็นตัวอย่างของการแสดงความปรารถนาในรูปของการปฏิเสธ (negation) อันเนื่องมาจากความรู้สึกอับอายของพิมที่ไม่สามารถทำใจยอมรับความปรารถนาที่สังคมมองว่าวิปริตผิดธรรมชาตินี้ได้

การปฏิเสธความสัมพันธ์แบบเลสเบี้ยน ไม่เพียงแต่ทำให้เลสเบี้ยนไร้ตัวตน มีสภาวะไม่ต่างจากผี หากยังทำให้สิ่งที่ปฏิเสธนั้นหวนกลับมาในรูปของการหลอน ความปรารถนาของพิมที่มีต่อกัญญาจึงเป็นสายสัมพันธ์ที่ตัดไม่ขาด การผูกติดกับความสูญเสียที่ไม่สามารถยอมรับทำให้สิ่งที่สูญเสียยังคงตามมาหลอกหลอน พิมพยายามปฏิเสธกัญญา ดังที่เธอหยิบยกเหตุผลต่างๆ นานา เพื่อชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หรือหากดำรงอยู่ ก็จะทำให้บุคคลไม่มีความสุข เพราะฝ่าฝืนกฎข้อบังคับของสังคม แม้พิมจะปฏิเสธกัญญาผ่านคำพูดหรือการกระทำเหล่านี้ แต่พิมรู้สึกได้ถึงความผูกพันกับกัญญาอย่างใกล้ชิดภายในใจ ความสัมพันธ์ระหว่างพิมกับกัญญาสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง "melancholic identification" ของบัตเลอร์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การปฏิเสธความปรารถนาในเพศเดียวกันที่เกิดขึ้นในโลกความจริงภายนอกกลับทำให้ความปรารถนาดังกล่าวถูกผนวกเข้ามาภายในและหลอมรวมเข้ากับตัวเรา การปฏิเสธความสูญเสียด้วยการผนวกเอาสิ่งที่เราปฏิเสธกลับเข้าสู่ตัวตนของเรายังส่งผลให้เราเผชิญกับการหลอนของสิ่งที่ปฏิเสธหรือหายไป[15] ผีจึงเป็นอุปลักษณ์ที่คลุมเครือและย้อนแย้งในเรื่องเล่าของพิม ในด้านหนึ่งการนำเสนอเลสเบี้ยนว่าเป็นผีหรือมีลักษณะไม่ต่างจากผี แสดงให้เห็นความพยายามของสังคมในการกำจัดความ

[15] บัตเลอร์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชาย-หญิงเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการตัดขาดความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกัน การสูญเสียความผูกพันแบบเควียร์ (queer loss) ไม่เพียงแต่ทำให้อัตลักษณ์ชาย-หญิงปรากฏขึ้นเท่านั้น หากยังทำให้อัตลักษณ์ดังกล่าวเผชิญกับการหลอนของสิ่งที่ถูกปฏิเสธหรือขจัดออกไปอีกด้วย การหลอนแสดงให้เห็นความผูกพันอย่างแนบแน่นในระดับจิตใต้สำนึกระหว่างเรากับสิ่งนั้น ดังที่บัตเลอร์กล่าวว่า "The act of renouncing homosexuality thus paradoxically strengthens homosexuality, but it strengthens homosexuality precisely *as* the power of renunciation" (Butler, 1997: 143) แนวคิดเรื่อง "melancholic identification" ของบัตเลอร์จึงมีลักษณะย้อนแย้งและคล้ายคลึงกับแนวคิด "negation" ของฟรอยด์

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 188 15/5/2568 BE 10:23

ปรารถนาในเพศเดียวกัน โดยมองสิ่งนี้ว่าไม่มีอยู่จริงหรือเป็นเพียงแฟนตาซี ขณะเดียวกัน เมื่อตัวละครเลสเบี้ยนต้องการเผยให้เห็นความปรารถนาทางเพศที่ปกปิดไว้ ผีเป็นอุปลักษณ์ที่ตัวละครเลสเบี้ยนใช้เพื่อสื่อถึงความปรารถนาทางเพศที่ต้องห้ามของตน ใน *The Apparitional Lesbian* แคสเซิลพูดถึงการนำเอาอุปลักษณ์ผีมาใช้ในบริบทใหม่เพื่อนำเสนออารมณ์ต้องห้ามของเควียร์ว่า "To become an apparition was also to become endlessly capable of 'appearing.' And once there, the spectre, like a living being, was not so easily gotten rid of." (Castle, 1993: 63) แคสเซิลชี้ให้เห็นอำนาจของเลสเบี้ยนที่สื่อสารผ่านผีและการหลอน การเปรียบเทียบเลสเบี้ยนกับแวมไพร์ในด้านหนึ่งเผยให้เห็นความหวาดกลัวของสังคมรักต่างเพศที่มีต่อเลสเบี้ยน แต่ในอีกด้านหนึ่ง แวมไพร์มีชีวิตที่เป็นอมตะ แม้ตายไปแล้วยังกลับมาหลอกหลอนคนเป็น เมื่อแวมไพร์ดูดเลือดเหยื่อ ผู้ที่ถูกแวมไพร์ทำร้ายจะกลายเป็นแวมไพร์เช่นเดียวกัน การนำเสนอเลสเบี้ยนว่าเป็นแวมไพร์จึงแสดงให้เห็นการปฏิเสธตัวตนของเลสเบี้ยนและการเผยให้เห็นอำนาจของเลสเบี้ยนไปพร้อมกัน

ในเรื่องเล่าของพิม อำนาจของเลสเบี้ยนปรากฏให้เห็นผ่านการหลอน มุมมองเควียร์ต่อการหลอนได้ปรับเปลี่ยนเรื่องของผีให้กลายมาเป็นเรื่องราวความรักของเลสเบี้ยน บัตเลอร์ชี้ให้เห็นใน "Melancholy Gender/ Refused Identification" ว่า ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการปฏิเสธเควียร์ในสังคมรักต่างเพศ เรื่องราวความรักระหว่างพิมกับกัญญาจึงนำเสนอในรูปแบบของเรื่องผี สอดคล้องกับคำกล่าวของบัตเลอร์ที่ว่า "...if [this love] does [happen], it happens only under the official sign of its prohibition and disavowal." (อัญชัน, 2547: 139) การหลอนยังปรับเปลี่ยนมุมมองของพิมที่มีต่อการรับรู้ความจริง ก่อนหน้านี้พิมอ่านกัญญาไม่ออก แม้เลสเบี้ยนจะปรากฏอยู่ตรงหน้า แต่พิมกลับมองไม่เห็น การเผชิญกับการหลอกหลอนของกัญญาทำให้พิมตระหนักว่า เลสเบี้ยนมีอยู่ทุกแห่งหน เราทุกคนมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นอื่น แม้แต่ตัวของเธอเองก็ตาม ดังที่พิมบอกกับผู้อ่านในตอนท้ายว่า "จนทุกวันนี้ฉันไม่อาจดูละครโลก อย่างสนุกบันเทิงได้อีกต่อไปเหมือนคน

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 189 15/5/2568 BE 10:23

อื่นๆ ฉันกลับต้องคอยแต่เอามือปิดตาดูอย่างหวาดระแวง ถ้าเมื่อใดที่มีตัวพระตัวนาง ปรากฏตัวขึ้นมา ฉันจะต้องเห็นร่างอีกร่างหนึ่งซ้อนเหมือนเงาอยู่ในนั้นอยู่ร่ำไป" (อัญชัน, 2547: 191) สังคมรักต่างเพศให้ความสำคัญกับการมองเห็น (visibility) อัตลักษณ์ที่ปรากฏและเชื่อว่ามีอยู่จริงคือ ชายและหญิง มุมมองเควียร์คำถามกับความรู้ที่ได้จากการมองเห็น ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เห็นอาจไม่ใช่สิ่งที่เป็น การหลอนที่เกิดขึ้นกับพิมได้ปรับเปลี่ยนจุดสนใจจากสิ่งที่มองเห็นมายังสิ่งที่มีอยู่แต่มองไม่เห็น การปรับเปลี่ยนดังกล่าวทำให้พิมตระหนักว่า เลสเบี้ยนไม่เพียงแต่มีตัวตนอยู่เท่านั้น หากยังมีอยู่มากมาย แม้เราจะมองไม่เห็นคนเหล่านั้นก็ตาม นอกจากนี้ อำนาจของเลสเบี้ยนที่ปรากฏผ่านการหลอนยังทำให้เรื่องของพิมไม่สามารถจบลงตามแบบฉบับของเรื่องเล่าในขนบรักต่างเพศ ที่ตัวละครเลสเบี้ยนถูกกำจัด และพิมได้พบรักและแต่งงานกับพี่เป้งอย่างมีความสุข นวนิยายเรื่อง *นางเอก* ของอัญชันจบเรื่องในลักษณะปลายเปิด ขณะที่พิมกำลังเล่าเรื่องของเธอ พิมยังคงถูกกัญญาตามมาหลอกหลอน ทำให้เธอต้องหนีหัวซุกหันซุนจากกัญญา อย่างไรก็ตาม แม้พิมจะหวาดกลัวกัญญา แต่ผู้ที่เธอหวาดกลัวยิ่งกว่าคือ ตัวเธอเอง เรื่องราวของพิมยังคงค้างคาอยู่โดยให้ผู้อ่านเดาว่า เรื่องของเธอจะลงเอยแบบใด พิมจะกลับไปหากัญญาในท้ายที่สุด หรือเลือกแต่งงานกับพี่เป้ง หรือทิ้งทุกสิ่งและเริ่มต้นใหม่ด้วยการเรียนต่อ

สรุป

แม้ว่า *นางเอก* จะนำเสนอความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงในแบบตอกย้ำอุดมการณ์ปิตาธิปไตยอยู่หลายด้าน เช่น การเชื่อมโยงเพศวิถีแบบหญิงรักหญิงกับความรุนแรง ความวิปริตผิดธรรมชาติ ความละอายและรู้สึกผิดบาปเมื่อค้นพบความปรารถนาในเพศเดียวกัน อย่างไรก็ตาม หากอ่านเรื่องของพิมใหม่จากมุมมองเควียร์ จะพบว่า นวนิยายเล่มนี้ไม่เพียงแต่ตอกย้ำหากยังท้าทายอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ ด้วยการนำเสนอความปรารถนาแบบหญิงรักหญิงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ตัดไม่ขาดลืมไม่ลง แม้พิมจะพยายามปฏิเสธความสัมพันธ์กับกัญญาตัวละครเลสเบี้ยน แต่เรื่องของพิมกลับเผยให้เห็นความผูกพันอย่างลึกซึ้ง

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 190 15/5/2568 BE 10:23

และแนบแน่นของพิมที่มีต่อกัญญา อคติของสังคมที่มีต่อเลสเบี้ยนส่งผลให้พิมต้องแสดงปรารถนาต่อกัญญาทางอ้อมในแบบที่ฟรอยด์เรียกว่า “negation” หรือการตอบรับในแบบปฏิเสธ นอกจากนี้ โครงเรื่องของเลสเบี้ยนที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่าของพิม ยังส่งผลให้เรื่องของพิมไม่อาจจบลงในแบบฉบับที่ตอกย้ำอำนาจของขนบรักต่างเพศ พิมยังคงเผชิญกับการหลอกหลอนของเลสเบี้ยน แม้เธอจะพาตนเองออกจากกัญญามาแล้วก็ตาม การจบเรื่องแบบปลายเปิดยังแสดงให้เห็นความเปราะบางของกฎเกณฑ์ข้อห้ามของสังคม ที่ไม่อาจต้านทานหรือควบคุมความปรารถนาในเพศเดียวกันได้สำเร็จ

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 191 15/5/2568 BE 10:23

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

อัญชัน (2547), *นางเอก*, กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

ภาษาอังกฤษ

Akhtar, S. (2018), "Introduction", in O'Neil, M. and Salman, A. (eds.), *On Freud's "Negation"*, London and New York: Routledge.

Bennett, A. and Nicholas R. (1999), *An Introduction to Literature, Criticism and Theory*, London: Prentice Hall.

Butler, J. (1993), *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"* , New York: Routledge.

_____. (1997), "Melancholy Gender/Refused Identification", *Psychic Life of Power: Theories in Subjection*, Stanford: Stanford University Press.

Case, S. (1997), "Tracking the Vampire", in Conboy, K. and Medina, N. (eds.), *Writing on the Body: Female Embodiment and Feminist Theory*, New York: Columbia University Press.

Castle, T. (1993), *The Apparitional Lesbian: Female Homosexuality and Modern Culture*, New York: Columbia University Press.

Chutima Pragatwutisarn (2008), "Reimagining Eden: Homoerotic Relationships in Emily Dickinson's Poetry", *MANUSYA: Journal of Humanities*, 11(2): 89-103.

Cvetkovich, A. (2003), *An Archive of Feelings*, Durham & London: Duke University Press.

Eng, D. and Shinhee, H. (2008), "A Dialogue on Racial Melancholia", *The International; Journal of Relational Perspectives*, 10(2000): 667-700.

Foucault, M. (1995), *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, New York: Vintage Books.

Gordon. Avery. (2008), *Ghostly Matters: Haunting and the Sociological Imagination*, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Grant, B. (2005), *The Dread of Difference: Gender and the Horror Film*, Austin: University of Texas Press.

Homans, M. (1980), *Women Writers and Poetic Identity: Dorothy Wordsworth, and Emily Dickinson*, New Jersey: Princeton University Press.

Kristeva, J. (1982), *Powers of Horror: An Essay on Abjection*, translated by Roudiez, L., New York: Columbia University Press.

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 192 15/5/2568 BE 10:23

Palmer, P. (1999), *Lesbian Gothic: Genre, Transformation, Transgression,* London and New York: Cassell.

Zimmerman, B. (2004), "Daughters of Darkness: The Lesbian Vampire on Film", in Grant, B. and Sharrett, C. (eds.), *Planks of Reason: Essays on the Horror Film*, Lanham, Md.: Scarecrow Press

JOURNAL OF JOURNALISM. Vol 18 No2 07.03.68.indd 193 15/5/2568 BE 10:23